

Sprawozdanie merytoryczne
z realizacji zadania pt. „Dofinansowanie działalności Pomorskiego Zespołu
Parków Krajobrazowych w zakresie ochrony przyrody
i edukacji ekologicznej wg harmonogramu rzeczowo – finansowego
do umowy nr WFOŚ/D/723/10/2014
w pierwszym półroczu 2014r.

*Uczestnicy wszystkich zadań edukacyjnych Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych
zostali poinformowani o dofinansowaniu zadań ze środków Wojewódzkiego Funduszu
Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Gdańsku.*

**Pkt. 1. Dofinansowanie działalności Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych –
Park Krajobrazowy „Mierzeja Wiślana” w zakresie ochrony przyrody i edukacji
ekologicznej.**

Podjęte z zakresu czynnej ochrony przyrody działania, zrealizowane w ramach zadania pn. „**Ochrona bioróżnorodności siedlisk ptaków w Parku Krajobrazowym „Mierzeja Wiślana” i jego otulinie**” ukierunkowane są na zachowanie walorów przyrodniczych Parku i jego otuliny, poprzez ochronę istniejących i stworzenie nowych, dogodnych dla ptaków siedlisk.

Ptaki są zdecydowanie dominującym elementem fauny Parku Krajobrazowego „Mierzeja Wiślana” i jego otuliny. Na przestrzeni ostatnich dziesięcioleci odnotowano tu obecność 236 gatunków. Bogactwo gatunkowe tej grupy zwierząt jest wynikiem dużego zróżnicowania siedlisk. Jednak echa zmian w przyrodzie docierają nawet na obszary chronione. *In situ*, zagrożenia wynikają z przemian w sposobie użytkowania gruntów (gospodarstwa monokulturowe, zaniechanie wypasu bydła, likwidacja łąk, zasypywanie obniżen terenowych i ich odwadnianie), nielegalnego wypalania traw i trzcinowisk, usuwania zadrzewień śródpolnych. Wciąż znaczącym problemem jest zaśmiecanie przez turystów, jak i lokalną społeczność. Dodatkowo spoza terenu Parku wodami docierają zanieczyszczenia wprowadzane do środowiska umyślnie, czy też na skutek wypadków.

Charakter i specyfika Żuław Wiślanych wynika z ich genezy oraz wielowiekowej, intensywnej gospodarki człowieka. Tereny upraw rolnych są wyjątkowo podatne na utratę przyrodniczej równowagi, gdyż są to ekosystemy sztucznie utrzymywane we wczesnych stadiach sukcesyjnych. Tradycyjne rolnictwo doceniało ogromne funkcje biocenotyczne zadrzewień śródpolnych i oczek wodnych, pozostawiając je w krajobrazie. Nowoczesne rolnictwo, choć ekonomicznie efektywne, spowodowało zubożenie bioróżnorodności na terenie regionu. Mając na celu maksymalizację plonów i powiększenie areалу pól uprawnych sukcesywnie i w znacznym tempie eliminowano z sąsiedztwa pól i łąk zadrzewienia oraz zakrzaczenia, które zapewniały zwierzętom i roślinom dogodne warunki bytowania i migracji. Osuszano intensywnie wszelkiego rodzaju obniżenia, wrywając przyrodzie każdy skrawek gruntu.

W celu kompensacji tych niekorzystnych zmian Park Krajobrazowy „Mierzeja Wiślana” podjął się w bieżącym roku działań, mających na celu ochronę i wzbogacenie bioróżnorodności siedlisk przyjaznych ptakom poprzez odtworzenie zadrzewień śródpolnych, ochronę i tworzenie siedlisk dla ptaków związanych z krajobrazem łąk i pól oraz ochronę plaż i trzcinowisk, na których bytują liczne ptaki wodno-błotne.

Zgodnie z harmonogramem zadania wzorem lat ubiegłych ze środków WFOŚiGW w Gdańsku pozyskano 400 szt. żywokołów o dł. 2,5 m. Na tym etapie do wykonania prac zatrudniono firmę, która zajęła się uporządkowaniem terenu po pracach oraz późniejszymi zabiegami pielęgnacyjnymi. Podobnie jak w latach ubiegłych grunty pod nowe wierzby udostępnił Urząd Gminy w Sztutowie oraz rolnicy z gmin Stegna i Sztutowo. Z uwagi na sprzyjające warunki atmosferyczne prace prowadzono w ostatniej dekadzie lutego i pierwszych dniach marca. Urząd Gminy Sztutowo oraz Starostwo Powiatowe w Nowym Dworze Gdańskim sadzonki, którymi zastąpiono ubytki z ubiegłorocznych nasadzeń. Żywokoły posłużyły do stworzenia pasów zadrzewień o łącznej długości 1 600 m. Na obszarze nowo utworzonych i dawnych korytarzy, oraz remiz przeprowadzono akcje porządkowe i zabiegi pielęgnacyjne. Zabiegi pielęgnacyjne, polegają na formowaniu i wykaszaniu roślinności, aby ułatwić wzrost sadzonkom.

Na potrzeby tych działań zakupiono osprzęt i odzież ochronną.

W związku z osiągnięciem przez żywokoły z pierwszych lat realizacji projektu, rozmiarów kwalifikujących je do ogłowienia, zgodnie z harmonogramem wydatków, ze środków WFOŚiGW w Gdańsku zakupiono sekatory i piłę na wysięgniku, które umożliwiły podcięcie gałęzi.

W celu promocji projektu i kampanii edukacyjnej na rzecz poprawy stanu środowiska przyrodniczego prowadzone były pogadanki, w trakcie których uczniowie szkół powiatu nowodworskiego zapoznali się z aspektami krajobrazu najbliższej okolicy oraz korzystnej roli zadrzewień śródpolnych. Służył temu również konkurs plastyczny pn. „Zadrzewienia śródpolne – cenne ostoje przyrody”, którego celem było zwrócenie uwagi młodego pokolenia na rangę zadrzewień i zakrzaczeń w krajobrazie Żuław Wiślanych, w kontekście regionalnych działań na rzecz ochrony przyrody. Zadaniem uczestników było ukazanie bogactwa gatunkowego roślin i zwierząt tych cennych enklaw zieleni. Konkurs skierowany został do uczniów wszystkich placówek oświatowych oraz podopiecznych Warsztatów Terapii Zajęciowych, świetlic i bibliotek z terenu Parku i jego strefy ochronnej oraz pozostałej części powiatu nowodworskiego. Wpłynęły 123 prace, wśród których nagrodzono 21 osób w czterech kategoriach. Ze środków WFOŚiGW w Gdańsku zakupiono materiały plastyczne, lornetki i książki o tematyce przyrodniczej związanej z ptakami i ich siedliskami. Na zakończenie konkursu przeprowadzono, krótką pogadankę tematyczną, poświęconą dotychczas przeprowadzonym działaniom w ramach ochrony zadrzewień.

Projekt stanowi kontynuację działań rozpoczętych w 2008 roku. Prowadzone regularnie obserwacje przyrodnicze dowodzą, że kilkuletnie obecnie szpalery wierzbowe oraz remizy już stanowią miejsce koncentracji i ostoje w krajobrazie rolniczym licznych gatunków roślin i zwierząt, w szczególności ptaków, które znajdują tu schronienie oraz pożywienie. Zgodnie ze swoim przeznaczeniem nasadzenia stanowią lokalne korytarze ekologiczne, którymi bezpiecznie migrują bezkręgowce oraz ssaki i ptaki. Tegoroczne drzewa i żywokoły w przyszłości wzmocnią sieć korytarzy, przyczyniając się do poprawy lokalnego i regionalnego stanu środowiska przyrodniczego, w konsekwencji doprowadzi to do wzmocnienia zależności między gatunkami w kontekście bioróżnorodności. Dobroczynna rola zadrzewień śródpolnych przejawia się także obecnością licznych bezkręgowców, stanowiących dietę wielu zwierząt, często traktowanych jako sprzymierzeńcy człowieka w walce z tzw. szkodnikami, możliwości żerowania i schronienia ssaków oraz dla lęgów ptaków i rozrodu owadów.

Realizacja zadania w tym zakresie przynosi pożądane efekty w postaci wzrostu zainteresowania działaniami tego typu wśród lokalnej społeczności. Działania są pozytywnie odbierane przez rolników, którzy zgłaszają chęć udostępnienia gruntów pod nasadzenia,

dostrzegając dobroczynny wpływ zadrzewień na otoczenie (poprawa czystości powietrza i środowiska, ochrona gruntów uprawnych przed wiatrami i erozją, regulacja stosunków wodnych na polach), i często również sami we własnym zakresie dokonują nasadzeń. Dzięki ciągłości projektu, propagowane są zasady gospodarki rolnej przyjaznej środowisku przyrodniczemu.

Ochronie bioróżnorodności służą również działania polegające na stworzeniu i zachowaniu siedlisk i żerowisk ptaków wodno-błotnych na terenie Parku. Obserwacje własne pracowników Parku, nasunęły wnioski, że w momencie zaistnienia odpowiednich warunków natychmiast wzrasta liczebność i różnorodność gatunkowa ptaków. Takie warunki stwarzają m.in. niewielkie zagłębienia wypełnione wodą. Niestety bardzo często woda wysycha i miejsce to przestaje być atrakcyjne dla ptaków jako żerowisko, kąpielisko i wodopój. Z uwagi na bliskie sąsiedztwo obszaru Natura 2000 PLB280010 „Zalew Wiślany” oraz poczynione obserwacje, w ramach zadania zgodnie z harmonogramem ze środków WFOŚiGW w Gdańsku, wiosną wykonano zagłębienie o wymiarach: około 15 m szerokości i długości 60 m. Następnie zakupiono pompę, która podczas suszy służy do napełniania zagłębienia wodą z pobliskich cieków wodnych oraz quad z kosiarką, dzięki któremu wykaszane jest najbliższe sąsiedztwo oczka wodnego. Potrzeba wykoszeń wynika ze zmian struktury przestrzennej roślinności w trakcie sezonu wegetacyjnego (wysokie, bujne zioła i trawy na łąkach, zarastające zbiorniki wodne), ptaki zaczynają mieć utrudniony dostęp do żerowisk. Ponadto miejsca porośnięte wysoką roślinnością, przestają być atrakcyjne dla nich, gdyż stają się potencjalnie niebezpieczne ze względu na ograniczoną widoczność — często jest to czynnik bezwzględnie wpływający na zakładanie gniazd. W ramach realizacji zadania zakupiono również paliwo na dojazdy do miejsca projektu oraz zapewnienia pracy quada podczas koszeń.

Aby uatrakcyjnić fitocenozy dla owadów, stanowiących podstawę diety wielu ptaków, zakupiono zestaw traw typu „kwietna łąka”, której użyto w okolicach zagłębienia. Dowóz diaspor odpowiednich i rodzimych dla siedliska gatunków umożliwi zwiększenie lokalnej bioróżnorodności w chronionym siedlisku przyrodniczym 6510 Ekstensywnie użytkowane niżowe łąki świeże, a wraz z pokosami jest istotnym elementem właściwych dla zachowania siedliska zabiegów pratotechnicznych.

Obok prac terenowych pracownicy Parku, zadbali o aspekt edukacyjny i kampanii informacyjnej o projekcie. Już w kwietniu odbyły się prelekcje w ramach konkursu z wiedzy ekologicznej „Jestem Integralną Częścią Przyrody – Ptaki Mierzei Wiślanej i okolic”. Konkurs przeznaczony był dla uczniów klas IV–VI ze szkół podstawowych z terenu Parku i strefy ochronnej oraz pozostałej części powiatu nowodworskiego. W trakcie spotkań poruszane były zagadnienia z dziedziny ekologii oraz aktualnych zadań w dziedzinie ochrony przyrody realizowane przez naszą jednostkę, ze szczególnym naciskiem na bogactwo awifauny i potrzeby działań na rzecz ochrony jej siedlisk. W placówkach szkolnych odbyło się 12 spotkań, w których uczestniczyło 600 osób. Do etapu szkolnego przystąpiły 233 osoby z 10 placówek z terenu Parku i jego otuliny oraz z pozostałej części powiatu nowodworskiego. Do Stegny przyjechało 30 finalistów z: Krynicy Morskiej, Sztutowa, Stegny, Jantara, Drewnicy, Marzęcina, Nowego Dworu Gdańskiego (SP1 i SP2), Lubieszewa i Ostaszewa. Dla laureatów trzech pierwszych miejsc zgodnie z harmonogramem zakupiono aparat fotograficzny oraz sprzęt turystyczny. Pozostali uczestnicy finału otrzymali książki o ptakach. W oczekiwaniu na wyniki konkursu uczniowie wraz z opiekunami uczestniczyli w warsztatach na ścieżce przyrodniczej pod okiem pracownika Parku.

Na potrzeby prowadzenia warsztatów terenowych oraz obserwacji celem stworzenia dokumentacji prowadzonych działań, zgodnie z harmonogramem zadania zakupiono profesjonalną lornetkę, która jest niezbędna w przypadku potrzeby precyzyjnego

rozpoznawania gatunków z dużych odległości i w czasie ograniczonej widoczności (np. duże zachmurzenie).

Aby zapewnić wgląd w problematykę ochrony bioróżnorodności pól i łąk oraz plaż i obrzeży wód Żuław Wiślanych, Park Krajobrazowy „Mierzeja Wiślana” w roku 2014 przeprowadził kampanię informacyjno-edukacyjną pn. „Chroń przyrodę dla siebie i przyszłych pokoleń”. We współpracy z Policją w szkołach, świetlicach i bibliotekach odbyły się spotkania, podczas których pracownik Parku i przedstawiciel służb mundurowych informowali o zagrożeniach środowiska przyrodniczego Parku i otuliny, wynikających z zaśmiecania terenu oraz składowania odpadów na dzikich wysypiskach oraz konsekwencjach prawnych. W ramach kampanii przeprowadzono liczne akcje porządkowe i kilkukrotne sprzątanie miejsc najbardziej zanieczyszczonych z udziałem mieszkańców terenu Parku i otuliny. W pierwszym półroczu odbyło się kilkanaście spotkań, w których udział wzięło 600 osób. Dwukrotnie sprzątano plaże w rezerwacie „Mewia Łacha” i jego sąsiedztwie, gdyż zalegające tam śmieci наносzone przez prądy morskie i deponowane na plaży stanowiły zagrożenie dla bytujących tam ptaków oraz pogarszały stan chronionego siedliska przyrodniczego 1210 Kidzina na brzegu morskim. Na potrzeby akcji opłacono ze środków WFOŚiGW w Gdańsku kontener na śmieci, zakupiono rękawice i worki. Działanie to w pełni wpisywało się w zadania ochronne Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gdańsku dla rezerwatu.

Edukacyjny charakter miał również interdyscyplinarny IV Rajd „Szlakami Mierzei Wiślanej – Miejsca ptakom przyjazne”. Rajd przeprowadzony został na dwóch trasach – pieszej i rowerowej (co było możliwe dzięki zakupieniu czterech rowerów). Na obu trasach pracownicy Parku przeprowadzili zajęcia terenowe, prezentując dokonania Parku w zakresie ożywania pól i ochrony siedlisk ptaków. Uczestnicy rajdu oglądali zadrzewiania śródpolne – szpalery wierzbowe i remizy oraz oczko wodne wykonane wiosną na potrzeby projektu, zapoznali się również z przedmiotami ochrony obszarów Natura 2000 PLB280010 „Zalew Wiślany” i PLH280007 „Zalew Wiślany i Mierzeja Wiślana”. Rajd był również doskonałą okazją do obserwacji licznych ptaków, z których najcenniejsze to lęgowe rycyki i czajki, gniazdujące w pobliżu zbiornika. W trakcie rajdu przeprowadzono konkurs sprawdzający zdobyte wiadomości i przy ognisku wręczono nagrody: książki i gry planszowe oraz drobne rekwizyty promujące PKMW. Rajd został przygotowany we współpracy z PTTK Oddziałem Ziemi Elbląskiej KTP Delta, którzy zadbali o oprawę historyczną rajdu i przygotowali pamiątkowe znaczki rajdowe. Rajd dofinansowany był ze środków WFOŚiGW w Gdańsku.

Podczas spotkań z dziećmi i młodzieżą pracownicy Parku w celu uatrakcyjnienia zajęć wykorzystują wszelkiego rodzaju pomoce dydaktyczne. Na potrzeby zajęć w ramach tegorocznego zadania wykonano tablice magnetyczne poświęcone mieszkańcom trzcinowisk oraz pól i łąk („Nie zaśmiecaj trzcinowisk — to miejsce moich lęgowisk”, „Zadrzewienia śródpolne i ich mieszkańcy”). Zostaną one wykorzystane m.in. podczas imprez plenerowych oraz Wakacji z Parkiem.

Do działań w zakresie ochrony przyrody, mającymi wymiar edukacyjny należy również akcja dokarmiania zwierząt, która spotyka się z ogromnym odzewem, przede wszystkim wśród dzieci i młodzieży. W ramach tegorocznych działań podczas akcji „Pomóżmy zwierzętom przetrwać zimę” zgodnie z harmonogramem zakupiono karmę, którą dowożono do karmisk i pańników oraz przekazano mieszkańcom do karmników. Przeprowadzono kilka spotkań, podczas których, jak co roku, instruowano uczestników w zakresie prawidłowych zasad dokarmiania. Podczas zimy zaczęły się również pierwsze interwencje do zwierząt: bociany, które zostały w naszym regionie lub za wcześniej przyleciały, kaczki i łabędzie – znajdowały u nas chwilowe schronienie i opiekę. Zgodnie z harmonogramem WFOŚiGW w Gdańsku zakupiono karmę i w razie potrzeby opłacano opiekę weterynaryjną; zakupiono

również rękawice ochronne. Działania te kontynuowane są nadal. W okresie wiosny i lata w pierwszym półroczu pracownicy Parku interweniowali już kilkanaście razy do osłabionych zwierząt, na skutek informacji od mieszkańców i turystów. W tym celu na bieżąco zakupywane jest paliwo. Zwierzęta są przewożone często z odległych miejsc, po oględzinach, jeśli ich stan ogólny na to pozwala są wypuszczane na wolność, w miejscach spokojnych, z dala od natłoku turystów. Znaczne oddalenie Parku od najbliższego ośrodka pomocy dzikim zwierzętom oraz ograniczone natężeniem ruchu drogowego możliwości w dotarciu do ww. instytucji, powoduje że tego typu działalność naszej jednostki jest niezbędna. Działaniom w ramach zadania towarzyszy każdorazowo kampania informacyjna na stronie internetowej Parku oraz na portalu społecznościowym. Informacje na stronie internetowej bardzo często wykorzystywane są przez dziennikarzy z lokalnej prasy, którzy publikują je na łamach Dziennika Bałtyckiego. Nasze posty docierają do szerokiego grona odbiorców, dzięki czemu w efektywniejszy sposób kształtujemy wśród lokalnej społeczności i turystów poczucie odpowiedzialności za stan środowiska, w którym żyjemy.

Pkt. 2. Dofinansowanie działalności Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych – Trójmiejski Park Krajobrazowy w zakresie ochrony przyrody i edukacji ekologicznej.

W ramach zadania pn. „**Ochrona bioróżnorodności w Trójmiejskim Parku Krajobrazowym**” w I półroczu 2014 roku pracownicy TPK zrealizowali następujące zadania:

Przygotowano dwa pierwsze numery **kwartalnika „Gawron”**. Kwartalnik dostępny jest od 2014 roku w wersji elektronicznej na stronach internetowych Trójmiejskiego Parku Krajobrazowego. Pracownicy PZPK w ramach pracy własnej piszą artykuły, wykonują zdjęcia, redagują i przygotowują teksty. Redagujący czasopismo starają się poruszać szeroki zakres tematów z dziedziny ochrony środowiska i przyrody jak: gospodarka odpadami, formy ochrony przyrody w Polsce czy też zagadnienia związane z ochroną gatunkową roślin i zwierząt. W kwartalniku odnotowuje się najnowsze odkrycia przyrodnicze, a także popularyzuje turystykę aktywną poprzez upowszechnianie informacji o ścieżkach dydaktycznych, trasach rowerowych i wędrówkach przyrodniczych. Kwartalnik zawiera również artykuły osób współpracujących z innymi parków krajobrazowych i narodowych, a także środowiska przyrodników.

W ramach ochrony płazów w Trójmiejskim Parku Krajobrazowym ustawiono płotki zabezpieczające trasę wędrówki płazów w dwóch miejscach na osiedlach mieszkaniowych graniczących bezpośrednio z terenami TPK w Gdyni. Płotki powstrzymywały płazy przed wychodzeniem na drogi, a w części także ukierunkowały je bezpośrednio na pobliskie oczko wodne. W okresie rozrodu i migracji płazów pracownicy Parku dokonywali codziennych kontroli obu płotków. Tymczasowy płotek zabezpieczający ustawiono także ustawiono wzdłuż drogi Nowy Dwór Wejherowska – Gniewowo. Tu również przeprowadzano regularne kontrole. Na ich podstawie stwierdzono, że dzięki ustawieniu płotków zabezpieczających we wszystkich wymienionych miejscach śmiertelność płazów w porównaniu z ubiegłymi latami została znacznie ograniczona. Kontrolowano również zbiorniki wodne przy ul. Smolnej w Sopocie, ul. Bytomskiej w Gdańsku, w pobliżu zbiornika retencyjnego „Augustowska” i na terenie Szpitala Dziecięcego w Gdańsku – Oliwie. W celu zwiększenia ochrony płazów w ww. miejscach wystosowano pisma do organów administrujących powyższymi terenami oraz informacyjnie do Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Gdańsku. W ramach działań edukacyjnych opracowano i przygotowano treść tablicy informacyjnej „Płazy”.

Tablica została ustawiona na terenie osiedla mieszkaniowego w Gdyni, przy oczku wodnym, w których do rozrodu przystępują dwa gatunki ropucha szara i żaba trawna. Na tablicy omówiono i przedstawiono na zdjęciach oba gatunki. Przybliżono także mieszkańcom cel i sposób prowadzenia ochrony czynnej płazów na ich osiedlu.

W 2014 roku Trójmiejski Park Krajobrazowy obchodzi XXXV lecie utworzenia. Z tej okazji zaplanowano zorganizowanie konferencji. Przygotowano scenariusz konferencji z okazji XXXV lecia Trójmiejskiego Parku Krajobrazowego. Pierwszy dzień to debata z udziałem zaproszonych gości, która odbędzie się w Sali Reprezentacyjnej Rady Miasta Gdańska. Honorowy patronat nad debatą objął Przewodniczący Rady Miasta Gdańska Bogdan Oleszek. Drugi dzień będzie dniem terenowym – planowany jest objazd terenu i pokazani zaproszonym gościom walorów przyrodniczych, kulturowych i zagrożeń dla parku. Również z tej okazji trwa kampania medialna z okazji XXXV lecia Trójmiejskiego Parku Krajobrazowego. Oprócz standardowych działań edukacyjnych podczas których wspomina się także o rocznicy zorganizowano także cykl spotkań z przyrodą Parku. Przez sześć kolejnych dni odbywały się różne imprezy promujące park i jego walory. Oprócz udziału w akcji „Bioróżnorodność” i tradycyjnej „Turystycznej Majówki w Parku” pracownicy Parku wzięli udział w innych imprezach plenerowych, odbyły się również tematyczne wycieczki terenowe.

Przygotowano wydrukowano specjalny plakat informujący o rocznicy i zapraszający na imprezy edukacyjne. Plakaty rozwieszono były na słupach ogłoszeniowych, w bibliotekach, szkołach i urzędach.

Pracownicy Parku byli gośćmi porannej audycji w Telewizji Gdańsk, Radio Gdańsk wyemitowało 30 minutową audycję o Parku, zakończoną konkursem z nagrodami ufundowanymi przez TPK. Artykuł o walorach przyrodniczych i krajoznawczych ukazał się w Gazecie Trójmiasto.

W ramach działalności TPK realizowany był cykl imprez edukacyjnych skierowanych do szerokiego kręgu odbiorców: młodzieży szkolnej, przewodników, nauczycieli, turystów odwiedzających park i innych osób zainteresowanych przyrodą TPK.

W I półroczu 2014 roku były to:

Turystyczna majówka w Parku

Duża, coroczna, ogólnodostępna impreza dla miłośników przyrody i turystyki kwalifikowanej, odbyła się na terenie osiedla Sopot – Brodwin, 24 maja na osiedlu, które bezpośrednio sąsiaduje z obszarem TPK. Zorganizowana wspólnie ze Stowarzyszeniem na Drodze Ekspresji, Sopockim Centrum Organizacji Pozarządowych, Sopockim Centrum Wolontariatu, Radą Osiedla Brodwin, Urzędem Miasta w Sopocie, ZHP i sopockimi szkołami. Uczestnicy imprezy zapoznali się z wartościami przyrodniczymi i bioróżnorodnością lasów TPK w okolicach osiedla Brodwin. Podczas zlotu przeprowadzono konkursy wiedzy o parku, zorganizowano zabawy ekologiczne, warsztaty artystyczne, zaprezentowały się organizacje ekologiczne i turystyczne. Uczestnicy festynu mogli sprawdzić swoją wiedzę ekologiczną przy magnetycznych planszach edukacyjnych „Ptaki w mieście” i „Drzewa liściaste”. Najlepsi otrzymali nagrody. Ustawiono stoiska z żywnością ekologiczną, prowadzono pokazy udzielania pierwszej pomocy. Wystąpiły także zespoły muzyczne i teatry uliczne.

Konkurs wiedzy o Trójmiejskim Parku Krajobrazowym

Konkurs został przygotowany pod hasłem – „Osobliwości rezerwatów Trójmiejskiego Parku krajobrazowego”. Temat konkursu był stosunkowo trudny i zawężony do konkretnych czterech obiektów objętych ochroną rezerwatową – rezerwatów; Cisowa, Pełcznica, Lewice, Gałęźna Góra. Finał konkursu odbył się w dniu 25 kwietnia 2014 roku w Szkole Podstawowej z Oddziałami Integracyjnymi nr 8 im. Jana Matejki w Sopocie.

Był on kontynuacją konkursów poświęconych TPK organizowanych od kilku lat we współpracy z SP 8 w Sopocie.

Celem organizowanych corocznie konkursów jest rozszerzenie wiedzy przyrodniczej i wzbudzenie zainteresowań wśród uczniów szkół Trójmiasta.

Konkurs skierowany był do uczniów starszych klas szkół podstawowych oraz pierwszych gimnazjów i składał się z części pisemnej oraz części ustnej połączonej z rozpoznawaniem gatunków flory i fauny spotkanych w wyżej wymienionych rezerwach. Do konkursu zgłosili się uczniowie z siedmiu placówek edukacyjnych Trójmiasta.

W skład komisji konkursowej weszli nauczyciele oraz przedstawiciel parku. Lista laureatów konkursu została zamieszczona na stronie internetowej Trójmiejskiego Parku Krajobrazowego.

Zajęcia przyrodniczo-edukacyjne (zakup materiałów dydaktycznych, art. papierniczych, koszty obsługi sprzętu komputerowego).

Z posiadanych środków zostały pokryte koszty zakupu materiałów papierniczych i eksploatacji sprzętu komputerowego na potrzeby prowadzonej edukacji ekologicznej wśród młodzieży trójmiejskich szkół.

Imprezy turystyczno-ekologiczne na terenie TPK (imprezy, których współorganizatorem był TPK bądź w nich uczestniczył) w I półroczu 2014 r.

- XIV Międzyszkolny Konkurs Fotograficzny „Oliwa” – prace organizacyjne i podsumowanie XIII edycji
- Międzyszkolny Projekt Ekologiczny „Bioróżnorodność w lesie” – partnerstwo i współpraca ze Szkołą Podstawową nr 17 w Gdańsku
- Międzyszkolny konkurs „Osobliwości przyrody rezerwatów Trójmiejskiego Parku Krajobrazowego” – partnerstwo i współpraca ze Szkołą Podstawową nr 8 w Sopocie
- Cykl imprez organizowanych przez oddziały PTTK w tym, między innymi Ogólnopolski Konkurs „Poznajemy Ojcowiznę”
- Cykl imprez organizowanych przez Studenckie Koło Przewodników Turystycznych
- Współpraca i ufundowanie nagród w kolejnej edycji Powiatowego Konkursu Ekologicznego „Czysta woda” w Cedrach Wielkich
- Współpraca i ufundowanie nagród w Przeglądzie Piosenki Ekologicznej w Przyjaźni
- „Zapraszamy ptaki do Gdyni” – wspólny projekt realizowany wspólnie z Urzędem Miasta w Gdyni (cykl prelekcji i zajęć warsztatowych i spotkań)
- Współpraca i patronat nad imprezami organizowanymi przez Diecezjalny Ośrodek Duszpasterstwa Akademickiego „Na Czarnej”
- Patronat nad imprezami organizowanymi przez Pomorski Klub Orientacji „Harpagan”
- Stała współpraca z Radą Osiedla Oliwa
- Stała współpraca z Samorządową Szkołą Podstawową nr 8 w Sopocie (w tym prowadzenie zajęć przyrodniczych na obszarze Parku)
- Udział w imprezach organizowanych z okazji Dnia Wiosny i Dnia Ziemi

- Udział i konkursy w II Festynie Rodzinnym w Sopocie (wycieczka po TPK i konkursy ekologiczne)
- Udział w imprezie „Gdyński Magiel Twórczy” – organizator MOPS Gdynia (prelekcja i konkursy ekologiczne)
- Udział (stoisko TPK) w festynie VIVA Oliwa
- Udział (stoisko TPK) w imprezie Dni Ptaków Wędrownych w Kuźnicy
- Współpraca z Komitetem Organizacyjnym Olimpiady Biologicznej
- Współpraca organizacyjna i udział w plenerowej akcji edukacyjnej „Bioróżnorodność – poznaj by zachować”
- Zajęcia terenowe dla osób starszych i niepełnosprawnych – współpraca z Uniwersytetem III Wieku w Gdańsku oraz Komisją Turystyki Niepełnosprawnych PTTK
- Udział w innych imprezach i festynach
- Akcja „Drzewko za oponę”

Zajęcia terenowe, których organizatorem (lub współorganizatorem) był TPK

	2014-I półrocze	Liczba uczestników
Wycieczki dla młodzieży szkolnej i różnych organizacji po TPK	10	350 osób
Konkursy - współpraca i nagrody	8	2000
Prelekcje w szkołach i siedzibach organizacji	6	500
Spotkania z młodzieżą w siedzibie parku - prelekcje i przewodnictwo na ścieżce dydaktycznej	7	300
Audycje radiowe i programy telewizyjne	8	Słuchacze
Imprezy masowe - własne oraz te, w których uczestniczyli pracownicy parku	9	15000

Informacja o działaniach edukacyjnych parku znajdują się na stronie internetowej, część imprez ogłaszana jest na łamach prasy i w audycjach radiowych. Informacje o parku i logo parku umieszczane są także na materiałach organizatorów.

W ramach uzupełnienia i poprawienia stanu technicznego oznakowania granic Parku, rezerwatów, pomników przyrody okresie wiosennym wykonano przegląd stanu technicznego tablic rezerwatów, ścieżek rowerowych i dydaktycznych oraz tablic granic parku. Trwa remont oznakowania parku - naprawione i wymienione zostanie także oznakowanie granic parku, rezerwatów przyrody i ścieżki rowerowej. Zakończenie prac początek lipca 2014 roku.

Pracownicy TPK w celu podniesienia swych kwalifikacji zawodowych uczestniczyli w konferencjach z zakresu ochrony przyrody min: lichenologicznych, botanicznych, herpetologicznych, ornitologicznych.

4 marca 2014 – konferencja „Jak zarządzać zadrzewieniami przydrożnymi w Polsce”, Ministerstwo Środowiska, Warszawa. Konferencja organizowana przez Fundację EkoRozwoju

9-11 kwietnia 2014 – szkolenie GIS dla pracowników PZPK, Władysławowo Błękitna Szkoła

27-29 kwietnia 2014 – szkolenie ornitologiczne „Monitoring ptaków wodno-błotnych”, Zielona Szkoła, Schodno

27-28 maja 2014 – konferencja naukowa w roku 25-lecia Wigierskiego Parku Narodowego pt. „Czynna ochrona zagrożonych gatunków i siedlisk na obszarze Natura 2000 „Ostoja Wigierska”, Gawrych Ruda.

Pkt. 3. Dofinansowanie działalności Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych – Nadmorski Park Krajobrazowy w zakresie ochrony przyrody i edukacji ekologicznej.

W ramach zadania „**Ochrona różnorodności siedlisk przyrodniczych i gatunków roślin w Nadmorskim Parku Krajobrazowym i jego otulinie**” zakupiono paliwo do samochodu służbowego m.in. w celu inwentaryzacji i monitoringu terenów szczególnie narażonych na presję turystyczną i inwestycyjną, np. brzegu Zatoki Puckiej. Strefa brzegowa Półwyspu Helskiego została w ciągu ostatnich lat silnie przekształcona w wyniku użytkowania przez zarządzających kempingami i polami namiotowymi, stąd konieczność prowadzenia regularnego monitoringu środowiska na tym obszarze. W tym roku w strefie brzegu zatokowego, na kilku kempingach zanotowano przypadki użytkowania terenu niezgodnie z jego przeznaczeniem w planie miejscowym oraz postawienia nowych obiektów budowlanych bez wymaganych zezwoleń.

W celu przybliżenia wartości walorów przyrodniczych i krajobrazowych dla mieszkańców powiatu puckiego ogłoszono konkurs fotograficzny pn. „Nadmorski krajobraz kulturowy”. Dla laureatów zakupiono nagrody w postaci sprzętu turystycznego. Nagrodzone i wyróżnione prace posłużą do stworzenia w siedzibie Parku wystawy.

Zlecono wykonanie i zamontowanie 10 tablic granicznych (z napisem „Nadmorski Park Krajobrazowy”). Mają one na celu poprawienie wizerunku Parku oraz polepszenie informacji społeczeństwa o zasięgu granic obszaru chronionego.

W ramach kampanii pn. „Gatunki inwazyjne” opracowano i przygotowano do druku folder edukacyjny „Gatunki obce Nadmorskiego Parku Krajobrazowego”. Na terenie NPK stwierdzono występowanie gatunków obcych, które mogą stwarzać zagrożenia dla cennych siedlisk wybrzeży wydmowych i ekosystemu zatoki Puckiej. Szczególnie nasilona jest inwazja nasadzanych dla umacniania wydm i krzewów – róży pomarszczonej i wierzby kaspjskiej oraz wkraczającej na te obszary czeremchy amerykańskiej i robinii akacjowej. Zjawisko „wzbogacania” składu gatunkowego należy również odnieść się do wód Zatoki Puckiej. Stwierdzono tam liczne występowanie m.in. babki byczej, krabika amerykańskiego, będących silnymi konkurentami w zakresie pożywienia i siedliska dla gatunków „miejscowych”. Uświadomienie zagrożeń jakie niosą ze sobą gatunki obce pozwoli w przyszłości podjąć skuteczne działania w celu kontrolowania lub powstrzymywania ich rozprzestrzeniania. Dodatkowo dla nauczycieli przedmiotów przyrodniczych ogłoszono szkolenie poświęcone problemom i zagrożeniom związanym z występowaniem w rodzimym środowisku przyrodniczym obcych i inwazyjnych gatunków roślin i zwierząt. Ze względu na brak chętnych do wzięcia udziału w szkoleniu w czerwcu, planuje się je przeprowadzić we wrześniu, w połączeniu z rejsem po Zatoce Puckiej.

Zakupiono artykuły biurowe, niezbędne do realizacji zadań oraz opłacono udział pracowników w XXIII Ogólnopolskiej Konferencji Chiropterologicznej w Sypniewie oraz szkoleniu z zakresu GIS. Udział w szkoleniach przyczyni się do zwiększenia kompetencji

i efektywności działań pracowników parku w zakresie realizacji zadań związanych z ochroną środowiska i walorami przyrodniczo-krajobrazowymi.

Pkt. 4. Dofinansowanie działalności Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych – Kaszubski Park Krajobrazowy w zakresie ochrony przyrody i edukacji ekologicznej.

Kaszubski Park Krajobrazowy w ramach realizacji zadania „**Ochrona bioróżnorodności siedlisk strzebli błotnej na terenie Kaszubskiego Parku Krajobrazowego i jego otuliny oraz bioróżnorodności obszaru chronionego jakim jest Kaszubski Park Krajobrazowy**” przeprowadził następujące działania.

W celu większego rozpowszechnienia wiedzy na temat ochrony bioróżnorodności szczebli błotnej oraz bioróżnorodności różnych siedlisk na terenie Parku oraz w celu szerzenia postaw proekologicznych przeprowadził szereg konkursów, akcji i warsztatów.

Co roku Kaszubski Park Krajobrazowy bierze udział w organizacji i przygotowaniu ogólnopolskiego konkursu „Poznajemy Parki Krajobrazowe Polski”. Konkurs jest kilkietapowy i zaczyna się od szczebla szkolnego, a kończy na finale ogólnopolskim. Pierwsze dwa etapy (etap szkolny i gminny) XIII edycji konkursu odbyły się w 2013 roku. Etap trzeci (parkowy) odbył się 16 stycznia w siedzibie KPK i rywalizowały w nim szkoły reprezentujące gminy z terenu Parku. Zwycięska drużyna reprezentowała Kaszubski Park Krajobrazowy na czwartym wojewódzkim etapie konkursu, który w tym roku organizował Wdzydzki Park Krajobrazowy. Celem konkursu jest zapoznanie młodzieży ze szkół gimnazjalnych z zasadami ochrony cennych terenów pod względem przyrodniczym, krajobrazowym i kulturowym całej Polski. Udział biorą przedstawiciele z całego kraju zapoznając się ze wszystkimi wartościami Parków Krajobrazowych Polski, ich różnorodnością i formami ochrony. Poznają zagrożenia i walkę z nimi w celu zachowania chronionych wartości. Konkurs ten jest na bardzo wysokim poziomie i wymaga od uczniów dużego zaangażowania i wiedzy. W tym roku uczniowie z terenu Kaszubskiego Parku musieli poszerzyć swoją wiedzę na temat gatunku chronionego i jego środowiska życia jakim jest strzebla błotna, na temat którego zostały ułożone pytania testowe.

Kolejnym konkursem, w organizacji którego brał udział Kaszubski Park Krajobrazowy oraz Ośrodek Edukacji Ekologicznej jest „Gminny konkurs ekologiczny” dla uczniów szkół podstawowych z terenu gminy Stężyca. Poszczególne szkoły reprezentowały dwuosobowe drużyny, które wspólnie rozwiązywały test zawierający pytania z zakresu przyrody i ekologii. Wśród pytań zostało umieszczone również pytanie na temat strzebli błotnej i jej środowiska życia, na temat której dzieci również musiały się przygotować do konkursu. Wśród celów konkursu było m.in. zwiększenie świadomości wśród dzieci o występowaniu gatunku strzebli błotnej na terenie Kaszubskiego Parku i konieczności jego ochrony.

Gimnazjum Publiczne w Somoninie przy współpracy KPK od kilku lat organizuje konkurs pt. „Oblicza globalizacji”, w którym biorą udział czteroosobowe drużyny reprezentujące szkoły gimnazjalne z całego województwa pomorskiego. W tym roku hasłem przewodnim było „Zmieniaj nawyki nie zmieniaj klimatu”. Celem konkursu jest zainteresowanie młodzieży procesem globalizacji, jego pozytywnym i negatywnym wpływem na nasze życie oraz uświadomienie młodzieży jak niebezpieczne jest zmienianie klimatu dla rodzimej flory i fauny.

Kaszubski Park Krajobrazowy co roku organizuje wiosenne przyrodnicze warsztaty terenowe dla dzieci ze szkół podstawowych. W tym roku hasłem przewodnim warsztatów było „Poznajemy strzeble błotną i chronimy jej środowisko naturalne”. Warsztaty rozpoczynały się przejściem po ścieżce edukacyjnej na terenie Leśnictwa Wygoda, gdzie dzieci zapoznały się z bioróżnorodnością środowiska leśnego, bagiennego i torfowiskowego.

W czasie przejścia zapoznały się z przykładowym zbiornikiem wodnym spełniającym wymogi siedliskowe strzebli błotnej oraz o predyspozycjach siedliskowych i konieczności ochrony tego gatunku. Ostatnim etapem warsztatów było poznanie bioróżnorodności świata łąki gdzie dzieci podzielone na grupy wykonywały zadania przyrodnicze. W warsztatach wzięło udział 233 dzieci z sześciu szkół podstawowych. Celem warsztatów było zapoznanie się dzieci ze środowiskiem życia strzebli błotnej oraz koniecznością chronienia tego gatunku. Dzieci dowiedziały się również jak bardzo jest konieczne chronienie bioróżnorodności siedlisk znajdujących się w pobliżu tych zbiorników wodnych (lasów, łąk, torfowisk i bagien) przed zanieczyszczeniem lub zniszczeniem przez ludzi. Dowiedziały się również jak można wykonać pamiątki, prezenty lub laurki dla najbliższych bez wykorzystania sztucznie wytwarzanych materiałów.

Kaszubski Park Krajobrazowy przeprowadzał liczne warsztaty i zajęcia pokazowe w szkołach, różnych instytucjach i w sali edukacyjnej w swojej siedzibie. W czasie zajęć poruszane były tematy dotyczące ekologii, przyrody, ochrony siedlisk strzebli błotnej, walarów i zagrożeń oraz bioróżnorodności siedliskowej Kaszubskiego Parku. W przypadku najmłodszych uczestników każde zajęcia kończyły gry i zabawy przy wykorzystaniu pomocy naukowych, które pomagały w utrwaleniu uzyskanej wiedzy. W zajęciach pokazowych brało udział 761 uczestników. Celem zajęć pokazowych przeprowadzanych przez Kaszubski Park jest rozpowszechnienie potrzeby ochrony siedliska strzebli błotnej i bioróżnorodności siedliskowej Parku oraz szerzenie postaw proekologicznych wśród uczestników zajęć. Lekcje takie pozwalają dotrzeć z problemami przyrodniczymi do młodzieży i dzieci nie tylko z dużych miast ale również z małych wiosek z terenu całego Parku i jego otuliny.

Kaszubski Park Krajobrazowy brał udział w akcji „Dzień Ziemi”, z okazji której rozwiózł około 100 opakowań worków na śmieci i 15 opakowań rękawiczek jednorazowych oraz 35 par rękawic ogrodowych do szkół znajdujących się na terenie Kaszubskiego Parku. Dzieci wykorzystywały je do zbiórki śmieci w swojej okolicy i w okolicznych lasach. Pracownicy KPK brali udział w uroczystościach przygotowanych przez szkoły z okazji „Dnia Ziemi”, w czasie których uczniowie przygotowywali ciekawe przedstawienia, festyny i konkursy na temat segregacji śmieci. Celem przeprowadzania takich akcji jest uświadczenie dzieciom i młodzieży problemu zaśmiecania naszych terenów i zagrożeń wynikających z takich zachowań. Celem jest również zaproponowanie uczniom sposobów codziennego dbania o środowisko w obrębie gospodarstw domowych oraz wskazanie właściwych zachowań, które pomogą uchronić środowisko przed dewastacją.

W tym roku Kaszubski Park Krajobrazowy kolejny raz ruszył z akcją „Zbieramy zużyta baterie”. Pracownicy Parku systematycznie odbierali napełnione pojemniki i rozwozili nowe po zainteresowanych akcją instytucjach. W tym półroczu zebranych zostało 1,5 tony zużytych baterii, które zostały wywiezione do firm zajmujących się utylizacją odpadów niebezpiecznych. W ramach tej akcji Kaszubski Park dołączył się do organizowanej przez Dziennik Bałtycki i Nadleśnictwo Kartuzy akcji „Drzewko za makulaturę” wystawiając swoje stoisko, na którym rozdawał paczuszki nasion ogrodowych za każde 5 przyniesionych zużytych baterii. Stoisko cieszyło się dużym zainteresowaniem, gdyż oprócz nasion za baterie można było na stoisku brać udział w licznych zabawach edukacyjnych na temat szkodliwości odpadów i ich czasu rozkładu. Celem przeprowadzania tej akcji Przez Kaszubski Park jest uświadczenie uczestnikom tej akcji problemu zaśmiecania naszych terenów w związku z niewłaściwym gospodarowaniem zużytymi bateriami. Dzieci, młodzież i lokalne społeczności dowiedziały się jak są szkodliwe zużyte baterie dla środowiska i jak właściwie postępować aby nie dopuścić do dewastacji środowiska.

Ponieważ stwierdzono na terenie Kaszubskiego Parku Krajobrazowego obecność strzebli błotnej, gatunku ryby objętej ścisłą ochroną gatunkową, została rozpoczęta inwentaryzacja siedlisk tego gatunku w północnej części terenu Parku. Inwentaryzacja ta

zostanie wykonana przez prof. Jacka Wolnickiego. Z dniem 09.06.2014 profesor rozpoczął inwentaryzację, której rezultaty opisze szczegółowo w przygotowanym przez siebie protokole końcowym. W celu większego rozpowszechnienia wiedzy na temat ochrony bioróżnorodności szczebli błotnej Kaszubski Park zorganizował warsztaty dla samorządowców wydziałów ochrony środowiska Starostwa Powiatowego i Urzędów Gmin na terenie Parku. Warsztaty odbywały się na terenie Leśnictwa Drozdowo i przeprowadził je prof. Jacek Wolnicki. W czasie tych warsztatów uczestnicy mogli zobaczyć odłowione przez profesora żywe osobniki, dowiedzieć się jak odróżnić samice od samca, jakie preferencje siedliskowe ma ten gatunek ryby i jak chronić te siedliska przed zniszczeniem przez działalność człowieka. W czasie minionego półrocza Straż Parku przeprowadziła interwencje terenowe z pracownikami wydziałów ochrony środowiska gmin, starostwa i policji w następujących sprawach:

- 18 wyjazdów terenowych na wizje dotyczące wycinki drzew i bagrowania stawów
- 5 wspólnych służb z komendą Policji powiatowej w Kartuzach

Wysłaliśmy również 5 pism w sprawie ochrony przyrody do policji i zgłosiliśmy 3 sprawy do nadzoru budowlanego.

Każda wizja w terenie wiązała się z pouczeniem i informowaniem osób zainteresowanych o przepisach ustawy o ochronie przyrody i Uchwały Sejmiku Województwa Pomorskiego oraz propagowaniem walorów przyrodniczych Parku.

Wspólnie ze Strażą Leśną wystawiono 44 mandaty karne:

- 60% mandatów (art. 161 Kodeksu Wykroczeń),
- 20% mandatów (art. 148 Kodeksu Wykroczeń),
- 20% mandatów (art. 82, art. 166, art. 162 Kodeksu Wykroczeń),

W sumie Straż Parku razem ze Strażą Leśną brała udział 15 akcjach.

Patrole to nie tylko same kontrole w terenie, ale także uświadamianie społeczeństwa z zakresu naruszeń prawa dotyczącego ochrony środowiska i ochrony przyrody. Czasami są to nieświadome, ale niestety często są to przypadki świadomego naruszenia przepisów. Patrole pozwalają również na nawiązanie współpracy z wydziałami administracyjnymi w celu lepszego działania w zakresie ochrony przyrody.

Pkt. 5. Dofinansowanie działalności Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych – Wdzydzki Park Krajobrazowy w zakresie ochrony przyrody i edukacji ekologicznej.

W celu realizacji zadania „**Ochrona i edukacja na rzecz zachowania różnorodności biologicznej terenów wodno-błotnych wdzydzkiego Parku Krajobrazowego i ich zlewni**” w pierwszym półroczu 2014r podjęto szereg działań, które finalnie dadzą zakładany efekt. Działania te koncentrowały się na poszczególnych elementach środowiska przyrodniczego oraz przeciwdziałania zagrożeniom.

W ramach czynnej ochrony wysp Zespołu Jezior Wdzydzkich odsłonięto siatką stalową wybrane drzewa na wyspie Głonek i Ostrów Wielki, co pozwoliło ograniczyć działalność bobra na wyspach. Działanie to zmierza do zachowania i nie dopuszczenia do degradacji ujętego na liście siedlisk Natura 2000 grądu gwiazdnicowego, który samoczynnie odnawia się na wyspie Głonek oraz ochronę drzew na wyspie Ostrów Wielki proponowanych jako pomniki przyrody. Finalnie działanie to przyczyni się do zachowania różnorodności

biologicznej terenu jezior wdzydzkich. Na potrzeby realizacji zadania zakupiono materiały takie jak siatka stalowa, drut, kombinerki i rękawiczki ochronne.

Wyspy jezior wdzydzkich jak i ich strefa brzegowa są jednym z najcenniejszych w Parku siedlisk rzadkich i chronionych gatunków ptaków wodnych w tym gągoła i nurogęsia. W celu zwiększenia liczby miejsc lęgowych i ustabilizowania stanu populacji rozwieszono budki lęgowe dla gągoła i nurogęsi oraz małych ptaków wróblowych. Na potrzeby zadania zakupiono budki lęgowe i wkręty do ich montażu oraz 2 kajaki, które zostaną wykorzystane w celu monitoringu sukcesu lęgowego.

W celu określenia wielkości populacji dzięcioła czarnego, jej zasięgu i terenów preferowanych w wyborze miejsc lęgowych, przeprowadzono inwentaryzację na terenie WPK. Późniejszy monitoring populacji oraz stanu siedlisk pozwoli określić ewentualne zagrożenia i podjąć odpowiednie działania ochronne. W ramach realizacji działania zakupiono do obserwacji terenowych: lornetki, lunetę, fotopułapkę i głośniki.

W celu ograniczenia negatywnego wpływu ruchu turystycznego na zasoby różnorodności biologicznej Parku wymieniono zniszczone tablice urzędowe na wybranych użytkach ekologicznych oraz oznakowano tablicami informacyjnymi wyspy kompleksu jezior wdzydzkich. Istniejące tablice na użytkach ekologicznych zostały wymienione na nowe, zgodne z aktualnie obowiązującym Rozporządzeniem Ministerstwa Środowiska w sprawie wzoru tablic. Tablice opatrzone drewnianą oprawą zostały posadowione na drewnianych słupkach w widocznych miejscach, przy drogach dojazdowych do użytków ekologicznych. Oprócz niezbędnych elementów w treści tablic dotyczących wysp kompleksu jezior wdzydzkich, zamieszczono informacje o zasadach zachowania na obszarach lęgowych ptaków wodno-błotnych. W ramach przedsięwzięcia zakupiono: tablice, słupki modrzewiowe, deski dębowe oraz drobny sprzęt budowlany (drewnochron, rozpuszczalnik, wkręty, gwoździe, rękawice, pędzle). Odnowiono również oznakowanie ścieżek przyrodniczych, poprzez montaż brakujących tabliczek kierunkowych oraz odmalowanie i uzupełnienie oznaczeń na drzewach. Prowadzone czynności poprawią bezpieczeństwo użytkowników oraz zachęcą do korzystania z wyznaczonych tras pieszych i rowerowych. Utrzymanie prawidłowego stanu ścieżek ma wpływ na ich funkcjonowanie oraz ochronę wrażliwych ekosystemów wodno-błotnych przed nadmierną penetracją wynikającą ze swobodnego nieukierunkowanego turystycznego wykorzystania terenu. W ramach realizacji zadania zakupiono materiały takie jak drewno, drewnochron, pędzle, wkręty, farby oraz specjalne tabliczki kierunkowe do oznaczenia ścieżek.

W ramach podwyższenia kompetencji i wiedzy osób realizujących zadanie, pracownicy Wdzydzkiego Parku Krajobrazowego wzięli udział w warsztatach konferencyjnych: Warsztaty „Analizy przestrzenne w ochronie środowiska” 22-23.05.2014r. – udział M. Orlikowski, „Ogólnopolska konferencja chiropterologiczna” 29-30.03.2014r. – udział G. Sadowska.

W celu podwyższenia świadomości przyrodniczej społeczeństwa w kierunku prowadzonych przez Park działań przeprowadzono szereg zadań z zakresu edukacji ekologicznej. Przeprowadzono zajęcia z edukacji ekologicznej dla dzieci i młodzieży szkolnej oraz osób dorosłych, głównie mieszkańców powiatu kościerskiego dotyczących gospodarki odpadami („Odpady na nowo”), różnorodności biologicznej jezior („Bioróżnorodność Zespołu Jezior Wdzydzkich – gra terenowa”), ptaków wodno-błotnych („Ptaki na jeziorze

Wdzydze – zagrożenia i ochrona”), torfowisk („Tajemnice torfowisk”) i gatunków parasolowych („O dzięciolach i nie tylko”). Jednocześnie ogłoszono konkursy: na przeprowadzenie mini akcji informacyjno-edukacyjnych dla lokalnej społeczności na temat odpadów; „Różnorodność obszarów wodno-błotnych WPK” – podsumowujący cykl zajęć oraz konkursu na przygotowanie prezentacji multimedialnej lub filmu dokumentującego bioróżnorodność strefy brzegowej Zespołu Jezior Wdzydzkich – nadzieje i zagrożenia. Rozstrzygnięcie konkursów będzie miało miejsce w drugim półroczu. Na ten cel zakupiono artykuły papiernicze, przewodniki do oznaczania roślin wodnych i torfowiskowych oraz szklane terrarium z oświetleniem, które posłużyło do wykonania pokazowego torfowiska z chronionymi i nie objętymi ochroną gatunkami roślin tj. rosiczka okrągłolistna, mech torfowiec czy żurawina (pozyskanych z hodowli UG oraz z naturalnych siedlisk). Pojemnik z roślinami torfowisk okazał się doskonałą pomocą dydaktyczną podczas prowadzonych zajęć.

Pracownicy Parku uczestniczyli w imprezach masowych (Targi Rolniczo-Przemysłowe w Lubaniu, Dzień Dziecka w Juszkach), podczas, których zostały zorganizowane stoiska edukacyjne i przebazowano informacje na temat prowadzonych przez Park działań ochronnych na rzecz zachowania różnorodności biologicznej terenów wodno-błotnych WPK, a także o możliwościach rekreacyjnego wykorzystania terenów chronionych z zachowaniem miejsc cennych przyrodniczo. W ramach zadania przeprowadzono również mini konkursy z wiedzy ekologicznej i przyrodniczej wykonując na ten cel drobne nagrody edukacyjne w postaci drewnianych linijek z wizerunkiem ptaków wodno-błotnych, roślin torfowisk i dzięciolów.

W ramach akcji edukacyjnej przeprowadzono również jednodniowe zajęcia terenowe ”Torfowiska z bliska” dla samorządowców oraz urzędników instytucji związanych i odpowiedzialnych za ochronę środowiska i zagospodarowanie terenu powiatu kościerskiego. Całodzienne zajęcia ukazały osobom decyzyjnym za ochronę przyrody w powiecie różnorodność biologiczną różnych typów torfowisk, ich znaczenia oraz konieczność ochrony. W ramach realizacji przedsięwzięcia wynajęto autokar w celu przewozu uczestników do Wdzydz, skąd rowerami pokonali dalszą drogę. Na zakończenie całodziennych zajęć uczestnikom zapewniono posiłek.

Przed rozpoczęciem sezonu turystycznego przeprowadzono pierwsze tematyczne spotkanie z mieszkańcami powiatu i branżą turystyczną pn „Turystyka przyjazna naturze”, podczas którego przedstawiono możliwości turystycznego wykorzystania terenów chronionych, a także ograniczania i zagrożenia wynikające z rekreacyjnego wykorzystania Parku. Dodatkowo w ośrodkach turystycznych (pola biwakowe, campingi i ośrodki wypoczynkowe) oraz wypożyczalniach sprzętu turystyczno-sportowego zawieszono opracowane wcześniej plakaty informujące o potrzebie ochrony ptaków wodnych w okresie lęgowym.

Zorganizowano i przeprowadzono wojewódzki etap ogólnopolskiego konkursu „Poznajemy Parki Krajobrazowe Polski”, w którym wzięły udział czteroosobowe drużyny z pięciu parków krajobrazowych w województwie wraz z opiekunami. W tym celu dla laureatów etapu parkowego i wojewódzkiego zakupiono nagrody rzeczowe oraz na cele organizacyjne zakupiono artykuły papiernicze. Po części konkursowej odbyły się zajęcia w terenie, gdzie uczestnicy zostali przewiezieni autokarem na teren Wdzydzkiego Parku, tam też odbyły się zajęcia edukacyjne na temat ptaków drapieżnych z pokazem sokolnictwa. Ponad to wynajęto

autokary i busy w celu przewozu uczestników konkursu na etap wojewódzki i drużyny zwycięskiej na etap ogólnopolski.

W celu realizacji zadania zakupiono paliwo do samochodów służbowych.

Ochrona drzew przed działalnością bobra polegała na zabezpieczeniu siatką stalową drzew na wyspie Głonek i Ostrów Wielki, co finalnie pozwoli zachować cenne przyrodniczo siedlisko, jakim jest m.in. odnawiający się na Głonku grąd gwiazdnicowy. Ochrona tego typu lasu, ujętego na liście siedlisk Natura 2000, ma kluczowe znaczenie dla bioróżnorodności wyspy proponowanej jako rezerwat przyrody. Realizując zadanie osłonięto i zabezpieczono przed działalnością bobra ponad sto drzew.

Rozwieszanie budek lęgowych pozwoli na ustabilizowanie populacji ptaków wodnych tj gągoł i nurogęs oraz małych wróblaków, a także poprawić stan populacji na terenie, z którego liczebność został ograniczona w skutek intensyfikacji turystyki i gospodarki leśnej. Monitoring zajętości budek będzie prowadzony w drugim półroczu i latach kolejnych.

W ramach zadania zakupiono i rozwieszono 25 budek lęgowych dla gągoła, oraz 80 budek lęgowych dla małych wróblaków.

Dobry stan infrastruktury turystycznej świadczy o właściwym podejściu służby Parku do zadań informacyjno-edukacyjnych. Istniejąca infrastruktura turystyczno – edukacyjna doskonale kierkuje ruch turystyczny po wyznaczonych szlakach, co pozwala zabezpieczyć cenne tereny przed nadmierną, niekontrolowaną penetracją obszaru Wdzydzkiego Parku Krajobrazowego. W pierwszym półroczu odnowiono 5 ścieżek edukacyjnych WPK - trasy rowerowe: Pętla Przytarnia, Pętla Lipno, Kościerzyna – Wdzydze, Lipusz- Wdzydze Kiszewskie; trasa piesze: we Wdzydzach o łącznej długości 90km.

Inwentaryzacja populacji dzięcioła czarnego będącego gatunkiem zwornikowym i parasolowym o niewspółmiernie dużym znaczeniu w stosunku do liczebności, pozwoli określić stan populacji i podjąć odpowiednie działania ochronne. Jego obecności w środowisku znacznie przyczynia się do zwiększenia różnorodności gatunkowej. W kolejnych latach prowadzony będzie monitoring w celu określenia stabilności populacji. W trakcie inwentaryzacji stwierdzono dwa miejsca o gniazdowaniu prawdopodobnym, oraz trzy miejsca o gniazdowaniu możliwym.

Oznakowanie tablicami użytków ekologicznych ma na celu ochronę przyrody przed antropopresją i zachowanie bioróżnorodności jednych z najcenniejszych siedlisk na obszarze Wdzydzkiego Parku Krajobrazowego, jakim są torfowiska. Łącznie oznakowano 12 użytków ekologicznych (Modrzewnicowy Mszar (0,90ha), Żurawinowe Bagno (0,43ha), Welniankowe Mszary (1,17ha), Torfowisko nad jeziorem Gołuń (10,05ha), Kotel (6,14ha), Kiszewskie Bagno (2,36ha), Żôbinszich Błoto (1,43ha), Węsków Bagna (2,42ha), Grzybowski Młyn (2,40ha), Torfowisko Szenajda (2,19ha), Czyste (0,77ha) oraz Przerębska Huta (9,56ha)).

Oznakowanie tablicami informacyjnymi wysp w kompleksie jezior wdzydzkich ma na celu ochronę siedlisk przyrodniczych oraz miejsc lęgowych rzadkich i chronionych ptaków wodno-błotnych, a także poprawę poziomu świadomości ekologicznej turystów jak i okolicznych mieszkańców. Łącznie oznakowano 4 wyspy kompleksu jezior wdzydzkich: Wielki Ostrów, Mały Ostrów, Głonek oraz Sidły.

Edukacja przyrodnicza i ekologiczna to jeden z najważniejszych elementów wpływających na ochronę i zachowanie przyrody, a działania lokalne dają bardzo wyraźne efekty. Działania informacyjno-edukacyjne polegające na organizacji i przeprowadzeniu

warsztatów, zajęć, prelekcji i konkursów objęły swoim zasięgiem obszar całego powiatu kościerskiego i kierowane były do bardzo różnorodnej grupy odbiorców od przedszkolaków po osoby dorosłe. Łącznie w tych przedsięwzięciach wzięło udział około 2 300 osób.

Pracownicy WPK brali również czynny udział w akcjach i imprezach masowych. Przedsięwzięcia te cieszyły się ogromnym zainteresowaniem i były doskonałą okazją, aby przekazać rzetelną wiedzę nt. stanu środowiska naturalnego i obszaru chronionego, jakim jest Wdzydzki PK, położony na terenie Rezerwatu Biosfery "Bory Tucholskie", a także elementów składających się na krajobraz i różnorodność gatunkową flory i fauny terenów wodno-błotnych WPK. Szacuje się że w tego typu akcjach łącznie uczestniczyło około 20 000 osób z terenu województwa pomorskiego (w tym powiatu kościerskiego), a także turystów odwiedzających nasze tereny z kraju i zagranicy.

Pkt. 6. Dofinansowanie działalności Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych – Zaborski Park Krajobrazowy w zakresie ochrony przyrody i edukacji ekologicznej.

W celu realizacji zadania „**Ochrona awifauny i jej siedlisk na terenie Zaborskiego Parku Krajobrazowego**” w pierwszym półroczu 2014r podjęto szereg działań.

W miesiącach luty, marzec i kwiecień prowadzono monitoring występowania na terenie ZPK sów: puchacza, włośchatki i puszczyka. Badania prowadzono w godzinach nocnych głównie w formie nasłuchów oraz metodą stymulacji głosowej. Stwierdzono obecność odzywających się osobników włośchatki na czterech stanowiskach (potencjalnych terytoriach lęgowych). Potwierdzono obecność puszczyka na dwóch stanowiskach. Nie odnotowano odzywających się puchaczy. W tym samym czasie kontynuowano, zapoczątkowany w 2012 r., monitoring występowania dziupli. Kontrolą objęto miejsca, gdzie w minionych latach słyszano odzywające się włośchatki lub gdzie ptaki obserwowano.

W dniach 23 i 24 kwietnia przeprowadzono czwarte już warsztaty z inwentaryzacji włośchatki i innych sów leśnych. W szkoleniu wzięły udział 23 osoby z parków krajobrazowych województwa pomorskiego i kujawsko-pomorskiego, przedstawiciele WFOŚiGW w Gdańsku oraz leśnicy z Nadleśnictwa Rytel i Przymuszewo. Gościem warsztatów była reprezentantka firmy ESRI Polska, od lat wspierającej warsztaty. Pierwsza część szkolenia, którą poprowadził Mieczysław Kunz z Katedry Geomatyki i Kartografii Wydziału Nauk o Ziemi Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, poświęcona była metodom analitycznym służącym typowaniu potencjalnych miejsc występowania stanowisk lęgowych włośchatki. Drugą część – ornitologiczną – poprowadził Dariusz Anderwald z Komitetu Ochrony Orłów – Sekcji Ochrony Sów. W części terenowej warsztatów uczestnicy podzieleni na cztery zespoły udali się na nocne nasłuchy, według przygotowanych wcześniej tras. W wyniku nasłuchów odnotowano trzy osobniki puszczyka oraz dwa osobniki włośchatki. Drugi dzień warsztatów poświęcony był wyszukiwaniu i przeszukiwaniu potencjalnych miejsc lęgowych dla włośchatki – dziupli wykutych przez dzięcioła czarnego. Przedstawiciele Komitetu Ochrony Orłów, panowie Dariusz Anderwald oraz Stefan Lewandowski, stosując techniki alpinistyczne sprawdzali również ich zasiedlenie dzięki zastosowaniu endoskopu. Informacje o warsztatach znalazły się na stronach internetowych Esri Polska i GeoForum.

W okresie od końca kwietnia do końca czerwca obrączkowano zimorodki na rzekach: Brda (dwa stanowiska), Chocina, Zbrzyca i Czernicki Rów. Łącznie w tym czasie zaobrączkowano

29 osobników. Kontynuowano coroczny monitoring żurawia na całym obszarze ZPK. Monitoring ptaków prowadzony jest zgodnie z wytycznymi metodyki GDOŚ. Wszystkie dane wprowadzono do bazy danych GIS.

Ze środków WFOŚiGW finansowany był: zakup paliwa do samochodu służbowego wykorzystywanego podczas monitoringu i warsztatów, wynagrodzenia dla prowadzących (dwie osoby), wyżywienie i noclegi dla uczestników warsztatów.

Zadrzewienia są elementem charakterystycznym dla krajobrazu rzeczno-jeziornego i kulturowego Zaborskiego Parku Krajobrazowego. Podnoszą one różnorodność biologiczną terenów zagospodarowanych, zwiększając zróżnicowanie siedlisk i dając obfitość nisz ekologicznych dla ptaków i innych gatunków zwierząt. Zadrzewienia w krajobrazie kulturowym pełnią również istotną rolę korytarzy ekologicznych, umożliwiających lub ułatwiających przemieszczanie się organizmów. W celu podnoszenia świadomości osób wydających decyzje dotyczące wycinki drzew przydrożnych i nadwodnych w dniu 11 czerwca 2014 r. w ZPK odbyły się warsztaty dendrologiczne poświęcone ocenie stanu zdrowotnego i zasadom pielęgnacji drzew, które poprowadził arborysta pan Jerzy Stolarczyk. Szkolenie przeznaczone było dla urzędników zajmujących się na co dzień wydawaniem i opiniowaniem decyzji na wycinkę drzew oraz konserwacją i pielęgnacją zieleni. Wzięli w nim udział pracownicy Starostwa Powiatowego w Chojnicach, urzędów gmin w Chojnicach i Konarzynach, Urzędu Miejskiego w Brusach, Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych w Gdańsku, Nadleśnictwa Przymuszewo, parków krajobrazowych: Zaborskiego, Wdzydzkiego i Krajeńskiego oraz przedstawiciele LOP i WFOŚiGW w Gdańsku (łącznie 20 osób). W czasie warsztatów uczestnicy wybrali się na pomnikową aleję drzew między Jarcewem a Powalkami, gdzie w praktyce zapoznali się z metodami oceny stanu zdrowotnego i statyki drzew oraz stosowanej przy nich wspinaczce drzewnej z zastosowaniem arborystycznych technik linowych.

Ze środków WFOŚiGW finansowany był: zakup paliwa do samochodu służbowego, wynagrodzenie dla prowadzącego szkolenie, zakup artykułów spożywczych, wynajem autokaru.

Doliny rzeczne są istotnym siedliskiem lęgowym i żerowiskowym dla wielu gatunków ptaków. Są one również systemem korytarzy ekologicznych i od ich naturalności i drożności zależy zachowanie różnorodności biologicznej. W celu wykonania biologicznej oceny rzek w okresie od maja do końca czerwca 2014 r. wykonano odłowy kontrolne ryb na rzekach: Czerwona Struga, Jarcewska Struga, Chocina (dwa stanowiska), Czernicki Rów, Orla Struga, Kulawa, Kłonecznica, Młosina i na pięciu stanowiskach na Zbrzycy. Zadanie będzie kontynuowane w drugim półroczu.

Ze środków WFOŚiGW finansowany był: zakup tyczek geodezyjnych, zakup mikroskopu, zakup paliwa do samochodu służbowego.

Na terenie Zaborskiego Parku Krajobrazowego znajduje się bogata sieć znakowanych szlaków pieszych, kajakowych i rowerowych. W celu utrzymania infrastruktury turystycznej przeprowadzono konserwację i remont jej elementów (w tym: konserwacja drewnochronem i uzupełnienie zniszczonych elementów ogrodzenia na punkcie widokowym Wolność, montaż tablicy edukacyjnej przed siedzibą ZPK w Charzykowach). Ze względu na ogromne zainteresowanie rajdami organizowanym w latach ubiegłych, w sobotę 7 czerwca 2014 r. na

terenie ZPK odbył się IV Rajd Ekoturystyczny, który w tym roku przebiegał pod hasłem 90-lecia Lasów Państwowych. Rajd organizowany jest we współpracy z nadleśnictwami: Ryteł, Przymuszewo i Osusznicza oraz Chojnickim Towarzystwem Miłośników Roweru Cyklista. W imprezie wzięło udział przeszło 110 osób, które przemierzały szlaki turystyczne pieszo (dwie grupy) i rowerem (cztery grupy). Finał rajdu, połączony z losowaniem nagród turystycznych i konkursem przyrodniczo-leśnym, odbył się w Widnie.

Ze środków WFOŚiGW finansowana była: organizacja ogniska i poczęstunku dla uczestników rajdu, ubezpieczenie NNW, zapewnienie opieki medycznej, zakup nagród oraz znaczka rajdowego.

Każdego roku Zaborski Park Krajobrazowy włącza się w organizację ogólnopolskiej akcji „Sprzątanie Świata”, kierowanej do uczniów szkół z terenu miasta i gminy Brusy oraz miasta i gminy Chojnice. Drugi weekend kwietnia w ZPK poświęcony był sprzątaniam brzegów jezior i rzek. Akcja była nawiązaniem do obchodów Światowego Dnia Ziemi, będącego częścią ogólnopolskiej kampanii edukacyjnej dla klimatu "Zmieniaj nawyki - nie klimat". W piątek (11.04) i sobotę (12.04.2014 r.) blisko sto osób wzięło udział w corocznej akcji sprzątania brzegów Jeziora Charzykowskiego. Akcja zainicjowana na Jeziorze Charzykowskim prowadzona była też na innych akwenach i rzekach (Jezioro Niedźwiedź, Brda od Jeziora Karskiego do Witocznia, brzeg jeziora Karskiego od Swornegaci do Owinka i rzeka Chocina od Chocińskiego Młyna do ujścia do Jeziora Karskiego). Wszystkie te miejsca są w sezonie letnim licznie odwiedzane przez turystów.

Ze środków WFOŚiGW finansowany był: zakup paliwa do samochodu służbowego, artykułów spożywczych dla wolontariuszy, zakup koszulek okolicznościowych.

W ramach realizacji zadania przeprowadzono szereg akcji, konkursów i zajęć przyrodniczych.

W dniu 14 kwietnia 2014 r. rozstrzygnięto konkurs związany z zimowym dokarmianiem ptaków. Oceniono osiem dokumentacji – „kronik”, przygotowanych przez dzieci i ich opiekunów. W dniach 9-13 czerwca 2014 r. laureaci konkursu brali udział w zajęciach terenowych. W dniu 9 czerwca odbył się wyjazd do Ogrodu Fauny Polskiej ZOO w Myśliczynie dla grupy Obłoczki z Niepublicznego Przedszkola „Promyczek” w Chojnicach. Uczniowie klasy Ia ze Szkoły Podstawowej w Brusach oraz dzieci z Punktu Przedszkolnego „Kraina Smerfów” w Lichnowach wraz z dziećmi z grupy „0” ze Szkoły Podstawowej w Lichnowach brały udział w zajęciach na ścieżce ornitologiczno – przyrodniczej w Kokoszce. 13 czerwca w zajęciach w Kaszubskim Domu Rękodzieła Ludowego w Swornegaciach brały udział dzieci z grupy Krasnali z Niepublicznego Przedszkola „Jarzębinka” w Chojnicach. W czasie trwania warsztatów dzieci uczyły się obserwacji ptaków i ich rozpoznawania po głosie, a także brały udział w grach i zabawach terenowych. Na zakończenie warsztatów na wszystkich uczestników czekał poczęstunek.

Ze środków WFOŚiGW finansowany był: zakup biletów wstępu do Ogrodu Fauny Polskiej w Myśliczynie, zakup artykułów spożywczych, wynajem autokarów.

12 marca 2014 r. odbył się pierwszy etap konkursu dla uczniów szkół podstawowych pt. „Poznajemy Zaborski Park Krajobrazowy”. Do rywalizacji przystąpiło 343 uczniów z 20 szkół z terenu miasta i gminy Chojnice, miasta i gminy Brusy oraz z gminy Konarzyny. Kolejny etap gminny odbył się 21 maja 2014 r. w Kaszubskim Domu Rękodzieła Ludowego

w Swornegaciach. Uczestnicy konkursu wzięli udział w wycieczce krajoznawczej po terenie ZPK, której zwieńczeniem był test z wiedzy przyrodniczej i znajomości Parku. Finał konkursu odbył się w formie gry terenowej na ścieżce ornitologiczno-przyrodniczej w Kokoszce w dniu 18 czerwca.

Ze środków WFOŚiGW finansowany był: zakup nagród dla laureatów konkursu, zakup artykułów spożywczych i organizacja poczęstunku dla laureatów na etapie gminnych oraz wynajem autokarów.

Od lat Zaborski Park Krajobrazowy włącza się w lokalne przedsięwzięcia o charakterze edukacyjnym. W pierwszym półroczu 2014 były to: Gminny Konkurs Ekologiczny w Charzykowach, Zaborski Konkurs Ekologiczny o „Złote Kocanki Piaskowe”, Eko-Bal, „Jestem przyjacielem przyrody”, „Świadomy Konsument Europy” oraz Konkursie Wiedzy Przyrodniczo-Ekologicznej dla uczniów klas drugich szkół podstawowych w Chojnicach. Ponadto ZPK wziął udział festynie szkolnym w Męcikale, obchodach Dnia Ziemi w SP w Kłodawie, festynie z okazji Dnia Ziemi w SP nr 7 w Chojnicach, festynie w Tucholi (promocja Rezerwatu Biosfery Bory Tucholskie), Charzykowy Sailing Cup w Charzykowach.

Ze środków WFOŚiGW finansowany był: zakup nagród dla laureatów konkursów i uczestników festynów, wynajem autokarów dla uczestników festynu promującego Rezerwat Biosfery Bory Tucholskie, zakup paliwa do samochodów służbowych.

8 czerwca odbyły się warsztaty przyrodnicze dla samorządowców z gmin: Konarzyny, Chojnice i Brusy, w których uczestniczyło 38 osób. Warsztaty odbyły się w formie spływu kajakowego Zbrzycą na trasie Leśno-Rolbik. Podczas warsztatów poruszano następujące zagadnienia związane z: ochroną zadrzewień nadwodnych, regulacją rzek, małymi elektrowniami wodnymi, korytarzami ekologicznymi dla ryb, uwarunkowaniami rozwoju zabudowy oraz modelem gospodarowania w dolinie Zbrzycy (wpływem na walory przyrodnicze, krajobrazowe i turystyczne rzeki), a także udostępnianiem Zbrzycy dla turystyki kajakowej w kontekście projektu „Kajakiem przez Pomorze”.

Ze środków WFOŚiGW finansowana była: organizacja poczęstunku oraz wynajem autokaru i kajaków.

23 czerwca na terenie Tucholskie Parku Krajobrazowego odbyły się pierwsze warsztaty terenowe dla osób dorosłych z gminy Konarzyny pt. „Poznajemy Rezerwat Biosfery Bory Tucholskie”. Uczestnicy warsztatów poznali walory przyrodnicze i turystyczne tej części strefy buforowej Rezerwatu Biosfery. Zadanie będzie kontynuowane w drugim półroczu. W programie zaplanowanym na cztery lata wezmą udział cztery grupy z gmin: Konarzyny, Chojnice, miasta Chojnice oraz miasta i gminy Brusy. Każda grupa podczas trwania programu odwiedzi cztery parki krajobrazowe (Wdecki, Tucholski, Wdzydzki i Zaborski), które wchodzi w skład strefy buforowej.

Ze środków WFOŚiGW finansowany był zakup artykułów spożywczych oraz wynajem busa dla uczestników warsztatów.

W ramach zwalczania gatunków inwazyjnych poprzez promocję tradycyjnych ogrodów przyjaznych naturze opracowano i wydano drukiem broszurę pt. Zamień nawłocie na malwy *przy płocie* w nakładzie 1000 szt. Ogłoszono konkurs, którego celem jest

informowanie o szkodliwości obcych gatunków inwazyjnych roślin oraz eliminacja tych roślin z ogródków przydomowych. Zadanie będzie kontynuowane w drugim półroczu.

Ze środków WFOŚiGW finansowany był druk broszury o gatunkach inwazyjnych w ogrodach.

Zakupiono aparat fotograficzny Canon EOS 60D z obiektywem, który służy do dokumentowania działalności ZPK oraz ułatwia pracę podczas licznych inwentaryzacji zasobów przyrodniczych.

W celu podniesienia kwalifikacji zawodowych pracownicy ZPK brali udział w dwóch konferencjach naukowych: *Rola martwego drewna w ekosystemach leśnych w dniach 26-27 marca 2014 r.* (CEPL Rogów) oraz *XXIII Ogólnopolskiej Konferencji Chiropterologicznej, która odbędzie się w Sypnie w dniach 28-30 marca 2014 r.*

Ze środków WFOŚiGW finansowany był udział trzech osób w konferencjach naukowych.

Pkt. 7. Dofinansowanie działalności Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych – Park Krajobrazowy „Dolina Słupi” w zakresie ochrony przyrody i edukacji ekologicznej.

W celu ochrony zagrożonych gatunków zwierząt, związanych z doliną rzeczną, w pierwszym półroczu, w ramach zadania „**Ochrona bioróżnorodności doliny rzeki Słupi**” podjęto szereg działań, które miały na celu nie tylko otrzymanie informacji na temat kondycji jej elementów, ale także przywrócenie, bądź zachowanie właściwego ich stanu. Nieodzownym aspektem całości była identyfikacja istniejących, bądź potencjalnych zagrożeń, stanowiąca przyczynek do planowania działań na kolejne lata.

W br. roku, podjęto działania służące ochronie ryb, nietoperzy oraz sów, a także działania zmierzające do poprawy stanu siedlisk przyrodniczych, które zostały ujęte w załączniku I Dyrektywy Siedliskowej, dla ochrony m.in. których zaproponowano obszar siedliskowy „Dolina Słupi”. Ważnym składnikiem doliny rzecznej, związanym z samym korytem rzeki, są ryby, pełniące również funkcję bioindykacyjną środowiska wodnego. W celu śledzenia ich migracji, pozyskiwania wiedzy na temat ich składu gatunkowego

i liczebności dokonywano nadzoru i opieki nad licznikami służącymi do monitoringu ich wędrówek. Naprawiono kamerę w skanerze zlokalizowanym w przepławce PZW – m.in., wymieniono porysowaną i zmatowiałą szybę osłonową kamery.

Kontrola zimowisk nietoperzy dała odpowiedź na pytania, czy są one nadal wykorzystywane przez te ssaki oraz jak się przedstawia ich stan techniczny. Łącznie sprawdzono 40 obiektów, spośród których przeważają piwnice pod budynkami, piwnice wolnostojące (ziemianki) i stare studnie. Inwentaryzacja prowadzona była wspólnie z członkami koła chiropterologicznego PTO „Salamandra” działającego przy Uniwersytecie Gdańskim. Pozwoliła stwierdzić aż 16 mopek (gatunek z Załącznika II Dyrektywy Siedliskowej), co stanowi największą liczbę zimujących przedstawicieli tego gatunku, jaką dotąd odnotowano. Na uwagę zasługuje również stale wzrastająca liczba nietoperzy zimujących w starej hydroforni - w tym roku stwierdzono 17 osobników. Jest to świadectwo skuteczności podejmowanych działań ochronnych. Łącznie naliczono 114 nietoperzy, reprezentowanych głównie przez gacki

brunatne, nocki Natterera i mopki. W ramach środków WFOŚiGW zakupiono materiały i naprawiono 30 skrzynek rozrodczych dla nietoperzy.

W przypadku sów, okresie od 28.02-05.05.2014 r., wykonano łącznie 11 wyjazdów terenowych na nasłuchy nocne celem skontrolowania miejsc ich występowania, w tym 6 pod kątem sprawdzenia rewirów puchacza (od końca lutego do końca marca). W kwietniu nasłuchy prowadzono pod kątem wykrycia włochatki oraz naszej najmniejszej sowy – sóweczki. Dodatkowo lokalizowano rewiry puszczyka. Kontrole prowadzone były w rejonie 7 obszarów kluczowych dla występowania sów. Na podstawie wykonanego monitoringu udało się usłyszeć puchacza na zalewach Słupi i stwierdzić jego obecność, na podstawie znalezionej pióra, w okolicy jeziora Czarne. Ponadto zarejestrowano 3 stanowiska włochatki, 3 stanowiska sóweczki i kilkanaście stanowisk puszczyka. Ze środków WFOŚiGW zakupiono paliwo do monitoringu.

W celu obserwacji kondycji chronionego siedliska rzeki włosienicznikowej, w drugim kwartale br., dokonano inwentaryzacji miejsc zeszłorocznych wsiedleń reofilnych włosieniczników. Większość posadzonych roślin przyjęła się na nowych stanowiskach. Kontynuacja reintrodukcji z roku ubiegłego planowana jest w drugim półroczu.

Drugim cennym siedliskiem, którego stan, na skutek prowadzonych działań ochronnych, uległ poprawie, jest siedlisko - soligeniczne torfowiska mechowiskowe. Aby przeciwdziałać wtórnej sukcesji roślinności, w granicach projektowanego rezerwatu przyrody „Gogolewko”, przeprowadzono zabiegi usunięcia drzew i krzewów z jego powierzchni w następującej ilości biomasy: brzoza brodawkowata – 60 sztuk (o średnicach od 10-40 cm), sosna zwyczajna 20 sztuk (o średnicach od 10 do 40 cm) i ok. 2700 m² krzewów wierzby. W związku z realizacją zadania wykonano 3 wyjazdy, w celu nadzoru i odbioru prac. Ponadto w celu inwentaryzacji walorów przyrodniczych obiektów mokradłowych, w tym także torfowisk wysokich, oraz identyfikacji potencjalnych zagrożeń wykonano do tej pory dwa wyjazdy terenowe, w wyniku których dokonano rozpoznania 4 obiektów, obejmujących: kompleks łąkowo-torfowiskowy nad Jeziorem Skotawskim Małym (przy wpływie Skotawy do zbiornika wodnego); śródleśny zbiornik dystroficzny wraz z fragmentami nasuwającego się na taflę wody pła mszarnego, z płatem dobrze rozwiniętego torfowiska przejściowego, oraz płatem torfowiska wysokiego; śródleśne torfowisko, wypełniające dawny zbiornik wytopiskowy; zbiornik dystroficzny powyżej źródlisk Skotawy z fragmentami z fitocenoz wysokotorfowiskowych i fragmentami boru bagiennego. Rozpoznanie przyrodnicze w/w obiektów pozwoliło sformułować odpowiednie zabiegi ochronne takie jak: koszenie, budowa zastawek na rowach odwadniających, usuwanie nalotu drzew - na poczet podejmowanych w przyszłości działań.

W celu dokumentacji zjawisk zachodzących pod wodą zakupiono aparat do zdjęć i filmów podwodnych. Urządzenie wykorzystywano podczas prac terenowych. Posłużyło m.in. do dokumentacji tarła płoci w rzece Słupi oraz monitoringu drożności przepławek. Dodatkowo zakupiono dwa batyskopy, umożliwiające obserwacje życia podwodnego, zarówno podczas prowadzenia prac terenowych, jak i edukacji ekologicznej.

Istotnym uzupełnieniem działań w ramach przedmiotowego zadania jest prowadzenie edukacji ekologicznej, mającej na celu szerzenie wiedzy na temat podejmowanej działalności oraz podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa. W ramach środków WFOŚiGW, zapewniono transport uczestników warsztatów terenowych, zakupy paliwa na dojazdy do

szkół i innych instytucji oraz materiały i wydruki do przygotowania pomocy dydaktycznych. Do sali edukacyjnej zakupiono komplet pojemników do segregacji odpadów.

Przeprowadzono etap parkowy konkursu Poznajemy Parki Krajobrazowe Polski w dniu 16 stycznia 2014 oraz uczestniczono w etapie wojewódzkim. PK „Dolina Słupi” na etapie Wojewódzkim reprezentowało Gimnazjum z Kobylnicy.

Wykonano pomoce na zajęcia prowadzone w Parku oraz przygotowano treści merytoryczne i zdjęcia do wydruku na zakładkach, magnesach itp. gadżetach. W ramach środków WFOŚiGW wydrukowano zdjęcia, plansze i nadruki na gadżetach. Współorganizowano Zimowy Rajd PTTK, który odbył się w dniu 15.02.2014.

Przeprowadzono w miejscowości zajęcia edukacyjne podczas ferii zimowych i festynu „Blżej natury”. Brano udział w przygotowaniu i przeprowadzeniu XV Regionalnego Konkursu „My i las” w Szkole Podstawowej nr 6 w Słupsku. Współpraca Parku polegała między innym na konsultowaniu zagadnień związanych z ochroną przyrody w regionie, udziale w komisji oceniającej zmagania.

Przygotowano i przeprowadzono konkurs „Na mapie świata jest takie miejsce” (finał 29.04.2014) oraz XXIII Konkursu Wiedzy o Ochronie Przyrody i Parku Krajobrazowym Dolina Słupi” (warsztaty 14.05.2014, finał 9.06.2014). W ramach środków WFOŚiGW zapewniono transport uczestników, wyżywienie, nagrody i wydruki dyplomów.

Przeprowadzono Wiosenny rajd na orientację w okolicach miejscowości Bydlino, nad rzeką Słupią. W rajdzie uczestniczyło ok.100 osób, na mecie prowadzono zajęcia związane z rzeką potrzebą jej ochrony, problemami kłusownictwa.

Na potrzeby akcji „Bioróżnorodność – poznaj by zachować” przygotowano projekt gry planszowej „Z biegiem rzeki” , wykorzystywanej podczas tej akcji oraz innych akcji plenerowych. Gra wprowadza jej uczestników w role ryb wędrownych i pozwala poznać trudy wędrówki z gniazda tarłowego do morza. Ponadto przygotowano pomoce dydaktyczne (mapa Polski z rzekami, wydruki zdjęć płazów i in. do przygotowania stoisk na bioróżnorodność). W ramach środków WFOŚiGW wydrukowano materiały, zakładki, zakupiono paliwo na dojazdy organizacyjne oraz sfinansowano noclegi dla uczestników akcji. Współorganizowano konkurs „Ekolandia” pn. „Z ochroną przyrody na Ty”, konkurs połączony z warsztatami na ścieżce przyrodniczej Szlakiem troci i łososia” w Łosinie.

Wraz z Stowarzyszeniem Turystyki Rowerowej „Szprycha” zorganizowano II Rajd Rowerowy szlakiem Doliny Słupi.

W celu promocji i racjonalnego udostępnienia walorów Parku konieczne jest ich zabezpieczenie przed presją turystyczną, stąd niezbędne jest ukierunkowanie ruchu turystycznego. W minionym półroczu oznakowano granice Parku tablicami urzędowymi. Lokalizacja tablic pokrywa się z oznakowaniem Obszaru Natura 2000. Łącznie w terenie zostało ustawionych 35 tablic. Dodatkowo wykonano i rozmieszczono, zgodnie z nowym rozporządzeniem, tablice na trasie rowerowej. Przygotowano 200 szt. nowych tablic, które zostały zamontowane na stojakach. Oznakowany został odcinek trasy rowerowej ze Słupska do Osiek Bytowskich. Wykonano także i zamontowano 25 szt. tablic kierunkowych, które zostały zniszczone. Prace zostały wykonane w ramach bieżących napraw. W ramach środków WFOŚiGW zakupiono materiały do wykonania i przygotowania tablic oraz paliwo na dojazdy terenowe.

W celu poszerzania wiedzy i podnoszenia swoich kwalifikacji pracownicy parku brali udział w wybranych szkoleniach, warsztatach i konferencjach, takich jak: XXIII Ogólnopolskiej Konferencji Chiropterologicznej, Sypniewo 28-30 marca 2014.; warsztaty Analizy przestrzenne w ochronie środowiska w TPN – warsztaty GIS 22-23.05.2014.

Działaniami korzystnie wpływającymi na stan chronionego siedliska „nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników” są działania związane z monitoringiem i ochroną ichtiofauny oraz reofilnych włosieniczników. Sprawnie funkcjonujące skanery wraz z synchronizowanymi z nimi kamerami dostarczają ogromu informacji na temat migrujących hydrobiontów, które są także wykorzystywane do analiz i publikacji naukowych. Na podstawie uzyskiwanych danych można planować konkretne działania z zakresu czynnej ochrony przyrody. W oparciu o tegoroczne odczyty ze skanerów zaplanowano na drugie półrocze uzupełnienie żwirem sztucznych tarłisk. Reintrodukcja włosieniczników służy ochronie cennych przyrodniczo, objętych ochroną ścisłą, gatunków roślin z rodzaju włosienicznik, zwiększa różnorodność biologiczną ekosystemu rzeczno-terenowego – co w efekcie korzystnie wpływa na kondycję chronionego siedliska przyrodniczego. Należy podkreślić spektakularne efekty wsiedlania włosieniczników – reintrodukcja udaje się na większości stanowisk, a rośliny doskonale aklimatyzują się do nowych warunkach.

Kolejnymi cennymi przyrodniczo siedliskami w dorzeczu Słupi są torfowiska. Na przekształconych antropogenicznie torfowiskach niskich wtórna sukcesja roślinności stanowi jedną z głównych przyczyn ich degradacji. Przeprowadzone działania, polegające na odkrzaczaniu i usuwaniu zadrzewień w granicach projektowanego rezerwatu przyrody" umożliwiły eliminację nadmiernej utraty wody z obiektu, jak również spowodowały odkrycie części jego powierzchni i tym samym regenerację cennej roślinności. Ogółem usunięto drzewa i krzewy z powierzchni „Gogolewka” w następującej ilości biomasy: brzoza brodawkowata – 60 sztuk (o średnicach od 10-40 cm), sosna zwyczajna 20 sztuk (o średnicach od 10 do 40 cm) i ok. 2700 m² krzewów wierzby. Dodatkowo inwentaryzacja przyrodnicza kolejnych obiektów mokradłowych pozwoliła zidentyfikować istniejące zagrożenia i sformułować zabiegi ochronne na poczet w przyszłości prowadzonych działań, takie jak: budowa zastawek, zabiegi koszenia i odkrzaczania. Ponadto dwa spośród zinwentaryzowanych obiektów wytypowano do objęcia ochroną w formie użytku ekologicznego.

Inwentaryzacja miejsc zimowania nietoperzy dostarczyła bardzo istotnych informacji na temat składu i liczebności zimującej chiropterofauny, gdzie wszystkie gatunki podlegają ochronie prawnej. Dała świadectwo celowości podejmowanych działań z zakresu zabezpieczania zimowisk, w postaci choćby większej liczby nietoperzy w starej hydroforni, gdzie m.in. w ubiegłych latach zamontowano cegły dziurawki. Pozwoliła stwierdzić rekordową, jak dotąd, liczbę zimujących mopków, gatunku z załącznika II Dyrektywy Siedliskowej. Ponadto w ramach środków WFOŚiGW zakupiono materiały i naprawiono 30 skrzynek rozrodczych dla nietoperzy.

Sowy stanowią jedno z najcenniejszych składników ornitofauny naszego Parku, co podkreśla fakt, że jako jedno z niewielu uznawane są za gatunki kwalifikujące obszar Natura 2000 „Dolina Słupi” PLB220002. Ponadto należą do gatunków zagrożonych wyginięciem nie tylko w skali kraju, ale także całej Europy. Przeprowadzony monitoring dał pewien obraz na temat kondycji populacji poszczególnych gatunków sów na terenie Parku. Do

najistotniejszych informacji należy fakt, że po sezonie nieobecności znów odezwała się włośchatka. Jej pohukiwanie dobiegało z 3 miejsc, co wskazuje na odbudowę populacji tego gatunku po zeszłorocznej, trudnej zimie. Kontrola miejsc występowania sów dostarcza cennych danych na temat zmian liczebności i kondycji populacji poszczególnych gatunków, co jest niezwykle ważne w kontekście ich stopnia zagrożenia.

Istniejąca infrastruktura turystyczna ukierunkowuje ruch turystyczny po wyznaczonych szlakach, pozwalając zabezpieczyć cenne tereny przed nadmierną, niekontrolowaną presją turystyczną. Wykonano i rozmieszczono tablice na trasie rowerowej. Łącznie przygotowano 200 szt. nowych tablic, które zostały zamontowane na stojakach. Oznakowany został odcinek trasy rowerowej ze Słupska do Osiek Bytowskich. Wykonano także i zamontowano 25 szt. tablic kierunkowych, które zostały zniszczone. Rozlokowane tablice graniczne informują odwiedzających Park o przebywaniu na terenie chronionym, co utrwala w świadomości istnienie przedmiotowej formy ochrony przyrody. Łącznie w terenie zostało ustawionych 35 tablic.

Efekt ekologiczny działań edukacyjnych to przede wszystkim wzrost świadomości ekologicznej dzieci, młodzieży i dorosłych. Poprzez prowadzenie szeroko zakrojonych akcji edukacyjnych przyczyniono się do zwiększenia aktywności i zaangażowania na rzecz ochrony przyrody. Reasumując, w pierwszym półroczu 2014 roku, z zajęć prowadzonych w sali edukacyjnej oraz szkołach a także konkursów połączonych z warsztatami prowadzonymi przez pracowników skorzystało 1410 osób. Ponadto ok. 2000 osób uczestniczyło w akcjach plenerowych, rajdach rowerowych i pieszych. (m in. „Bioróżnorodność- poznaj by zachować” , „Blżej natury”, Festyn „90 lat LP”, „Zimowy rajd”, „Wiosenny rajd na orientację” „Rajd rowerowy”, „Ekologia w tańcu wierszu i piosence”).

Pkt. 8. Dofinansowanie działalności Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych w zakresie ochrony przyrody i edukacji ekologicznej.

Organizacja ogólnopolskiego finału konkursu Poznajemy Parki Krajobrazowe Polski.

W dniu 27 maja 2014 roku w Urzędzie Marszałkowskim w Gdańsku odbył się ogólnopolski finał XIII edycji konkursu „Poznajemy Parki Krajobrazowe Polski”. Brało w nim udział 64. gimnazjalistów z 16. województw. Głównym koordynatorem tegorocznej edycji był Pomorski Zespół Parków Krajobrazowych. Konkurs został objęty honorowym patronatem przez Pana Czesława Elzanowskiego – Członka Zarządu Województwa Pomorskiego.

Konkurs „Poznajemy Parki Krajobrazowe Polski” jest imprezą pięcioetapową. Obejmuje zmagania szkolne, gminne, parkowe, wojewódzkie i ogólnopolskie. Dotarcie do ostatniego szczebla konkursu jest świadectwem ogromnej wiedzy w zakresie biologii, geografii, ochrony środowiska oraz znajomości parków krajobrazowych Polski.

Finał XIII edycji konkursu składał się z trzech etapów. W pierwszym uczniowie mieli za zadanie rozwiązanie testu składającego się z 25 pytań (15 z zakresu biologii i geografii oraz 10 pytań dotyczących parków krajobrazowych Polski). W drugim etapie zmagani uczestnicy musieli wykazać się znajomością chronionych gatunków roślin i zwierząt oraz

roślin pospolitych. W ostatnim etapie gimnazjaliści borykali się z zadaniem topograficznym, polegającym na umiejętności interpretowania mapy.

Komisja konkursowa pod przewodnictwem Pani Elżbiety Mazurek-dydaktyk, czuwającej nad poprawnością przeprowadzenia konkursu, dokonała następującej klasyfikacji:

I miejsce: Publiczne Gimnazjum w Krasocinie, województwo łódzkie;

II miejsce: Zespół Szkolno-Gimnazjalny w Łabowej, województwo małopolskie;

III miejsce: Publiczne Gimnazjum w Cybince, województwo lubuskie;

IV miejsce: Gimnazjum im. Marii Skłodowskiej – Curie w Rybnie, województwo warmińsko – mazurskie;

V miejsce: Zespół Placówek Oświatowych nr 1 w Busku – Zdrój, województwo świętokrzyskie;

VI miejsce: Publiczne Gimnazjum im. Jana Pawła II w Janowie Podlaskim, województwo lubelskie;

VII miejsce: Publiczne Gimnazjum nr 1 im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Prudniku, województwo opolskie;

VIII miejsce: Gimnazjum im. Bohaterów Września 1939 r. w Narolu, województwo podkarpackie

Na kolejnych pozycjach uplasowały się drużyny z następujących województw: pomorskiego, wielkopolskiego, dolnośląskiego i śląskiego, kujawsko-pomorskiego, podlaskiego, mazowieckiego oraz zachodniopomorskiego.

Reprezentacje wszystkich województw gościły na Pomorzu w dniach od 26 do 30 maja. W trakcie pobytu dla uczniów przewidziano liczne wycieczki zgłębiające wiedzę na temat przyrody województwa pomorskiego. Tuż po zakończeniu konkursu uczniowie i nauczyciele wybrali się na zwiedzanie Gdańskiej Starówki z przewodnikiem. W trakcie pobytu zapoznano młodych przyrodników z walorami Nadmorskiego Parku Krajobrazowego oraz Słowińskiego Parku Narodowego. Młodzież brała także udział w zajęciach w Fokarium Stacji Morskiej oraz w rejsie kutrem badawczym po Wodach Zatoki Puckiej.

Ze środków WFOŚiGW w Gdańsku dofinansowano pobyt uczestników konkursu, przewozy autokarami oraz nagrody.

Warsztaty dla pracowników PZPK oraz osób, które zajmują się edukacją ekologiczną w woj. pomorskim

W pierwszym półroczu 2014 roku odbyły się 3 z 5 planowanych warsztatów tj. Warsztaty ornitologiczne „Różnorodność gatunkowa ptaków wodno-błotnych, ich rozpoznawanie oraz metody badań terenowych”, Gis – etap 4 szkolenia, Dyrektywy Europejskie a wybrane ekosystemy na obszarze pomorskich Parków.

Gis – etap 4 szkolenia

W dniach 9-11 kwietnia odbyło się szkolenie „Wybrane aspekty pracy z oprogramowaniem geoinformatycznym. Odrobina teorii i dużo więcej praktyki”. Warsztaty prowadzone były w oparciu o dostarczone przez firmę Esri Polska oprogramowanie ArcGIS for Desktop Standard. Tematyka warsztatów dotyczyła praktycznego tworzenia

i wykorzystania systemów informacji geograficznej w zastosowaniach związanych z funkcjonowaniem obszarów chronionych na przykładzie parków krajobrazowych, zasilania przestrzennych baz danych w oparciu o krajowe dane referencyjne oraz zasoby własne i inwentaryzacje terenowe, zarządzania informacją przestrzenną oraz wykonywania wybranych analiz przestrzennych.

Program zajęć oraz autorskie materiały dydaktyczne dotyczyły bieżących problemów spotykanych w praktyce pracowników parków krajobrazowych. Realizowane zadania ćwiczeniowe pozwoliły na nabranie przez słuchaczy właściwych umiejętności i dobrych praktyk mogących znaleźć zastosowanie w rozwiązywaniu istotnych problemów środowiskowych.

Warsztaty były prowadzone przez dr Mieczysława Kunza, adiunkta w Katedrze Geomatyki i Kartografii Wydziału Nauk o Ziemi Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu oraz Michała Zaparta pracownika Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Gdańsku.

„Różnorodność gatunkowa ptaków wodno-błotnych

W dniach 27 – 29 kwietnia odbyło się szkolenie ornitologiczne z zakresu monitoringu ptaków wodno-błotnych prowadzone przez Dariusza Ożarowskiego – ornitologa z Trójmiejskiego Parku Krajobrazowego. W trakcie szkolenia uczestnicy zapoznali się z zagadnieniami dotyczącymi monitoringu ptaków wodno-błotnych prowadzonego w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska. Szczegółowo omówiono metodykę monitoringu wybranych gatunków ptaków: łabędzia krzykliwego, gągoła, czajki, samotnika oraz żurawia. Przeprowadzono również ćwiczenia terenowe z rozpoznawania ptaków wodno-błotnych i ich głosów. Ostatniego dnia szkolenia uczestnicy mieli okazję zastosować poznaną metodykę w terenie – w godzinach wczesno porannych przeprowadzono nasłuchy odbywających się par żurawi z wyznaczonych w okolicach Schodna punktów. W ten sposób udało się przeanalizować występowanie tego gatunku w sąsiedztwie Zielonej Szkoły w Schodnie i oszacować w przybliżeniu liczbę lęgowych par żurawi.

Dyrektywy Europejskie a wybrane ekosystemy na obszarze pomorskich Parków

W dniach 07-10 lipca 2014r., na terenie Kaszubskiego Parku Krajobrazowego, odbyły się warsztaty poświęcone w głównej mierze ocenie stopnia przekształcenia rzek i jezior oraz ocenie stanu ekologicznego wód zgodnie z wytycznymi Ramowej Dyrektywy Wodnej. Warsztaty obejmowały zajęcia teoretyczne jak i terenowe. Prowadzili je naukowcy

z Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu - prof. dr hab. inż. Krzysztof Szoszkievicz, dr inż. Szymon Jusik, dr inż. Jerzy Kupiec i mgr inż. Daniel Gebler oraz dr K. Pietruczuk z Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Poznaniu. Przedstawiono dwie metody - RHS i LHS, przybliżono ich znaczenie i zastosowanie. Pierwsza z wymienionych dotyczy hydromorfologicznej oceny rzek, dostarcza informacji na temat stopnia przekształcenia cieków oraz wiedzy o siedlisku, którą można wykorzystać do różnych badań biologicznych. Dodatkowo mieliśmy przyjemność

gościć twórcę tej metody – Paul’a Raven oraz Peter’a Scarlet (specjaliści z Wielkiej Brytanii), który przy pomocy RHS przebadali ogromną liczbę rzek. Druga z w/w metod odnosi się do jezior. Kluczowym elementem było także zapoznanie uczestników z metodyką oceny stanu ekologicznego wód na podstawie występowania organizmów żywych, spośród których najwięcej uwagi poświęcono makrofitom

i bezkręgowcom. Dodatkowo uczono rozpoznawania poszczególnych gatunków mszaków wodnych, turzyc a także przedstawiono programy rolno-środowiskowo-klimatyczne jako narzędzie kształtowania środowiska i ochrony krajobrazu. W terenie badania metodą RHS wykonano na rzece Raduni w miejscowości Ostrzyce, gdzie także dokonano oceny stanu ekologicznego wody przy pomocy Makrofitowej Metody Oceny Rzek MMOR. Metodę LHS przeciwiczo na Jeziorze Ostrzyckim. Tu badano także makrofitę metodą ESMI. Nad jeziorem Kniewo natomiast zademonstrowano metodykę poboru prób do badań bezkręgowców bentosowych i fitobentosu okrzemkowego.

W ramach środków WFOŚiGW w Gdańsku opłacono specjalistów prowadzących warsztaty oraz zakupiono niezbędne materiały do przeprowadzenia zajęć.

Remont siedziby PZPK

W pierwszym półroczu 2014 roku uzyskano pozwolenie na remont siedziby PZPK oraz rozstrzygnięto przetarg wyłaniający wykonawcę.

Promocja PZPK

W ramach promocji Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych zrobiono dodruk 2 albumów „Jeziora Województwa Pomorskiego” oraz „Piękne morze Bałtyckie”. Oba albumy są doskonałą wizytówką naszego województwa, jego walorów przyrodniczych i krajobrazowych. Wśród gadżetów promujących PZPK wykonano torby ekologiczne, długopisy, termosy termiczne oraz koszulki.